

نسل‌مانا

ماهنامه نابینایان / سال دوم / شماره ۲۰ / مرداد ۱۴۰۲

برگزاری اولین تور طبیعت گردی انجمن نابینایان ایران

برخی عناوین این شماره:

- * فراموشی مسئولان در قبال ورزش همگانی معلولان
- * نگاهی به پدیده رد دسته‌جمعی نابینایان در آزمون آموزش و پرورش
- * پیوند با فضای آکادمیک، راهی برای احیای پیکر نیمه‌جان آموزش نابینایان
- * دو قابلیت در یک گوشی: تجربه استفاده از یک گوشی لمسی دکمه‌ای
- * معلولان و چالش استخدام در آموزش و پرورش راهکار و رویکرد حقوقی

صاحب امتیاز: انجمن نابینایان ایران

مدیرمسئول: امیر سرمدی

سر دبیر: امید هاشمی

نویسندگان: رؤیا بابایی، فاطمه جوادیان، نگین حیدری، امیر سرمدی، ابوذر سمیعی، منصور شادکام، رقیه شفیعی، مسعود طاهریان، فرزانه عظیمی، محمد نوری، امید هاشمی و زهرا همت

مترجمان: میثم امینی، میرهادی نائینی‌زاده و امید هاشمی

ویراستار: فاطمه محسن‌زاده

ویراستار بریل: روح‌الله رنجبر

طراح لوگو و جلد: ترانه میلادی

عوامل تهیه و تدوین پادکست‌ها: اشکان آذرماسوله، امیر سرمدی، رقیه شفیعی، مسعود طاهریان و امید هاشمی

گوینده نسخه صوتی: زهرا همت

تنظیم نسخه‌های الکترونیکی: زهرا همت

مدیر شبکه‌های اجتماعی: امیر سپهری

مدیر صفحه اینستاگرام: اعظم چلوی

چاپ بریل: بخش نابینایان کتابخانه مرکزی یزد

صحاف: ماهرخ تجا

توزیع: اداره کل پست استان یزد

حامیان مالی: بانک مسکن، پرداخت الکترونیک سداد، بانک قرض‌الحسنه مهر ایران، شرکت دانش‌بنیان پکتوس

با سپاس از همراهی علی‌اکبر جمالی، مدیرعامل انجمن نابینایان ایران

فراموشی مسئولان در قبال ورزش همگانی معلولان ... ۲

گزارش عملکرد انجمن نابینایان ایران (مرداد ۱۴۰۲) ... ۴

پیشخوان: مروری بر پادکست‌ها و نشریات انگلیسی‌زبان ویژه افراد با آسیب بینایی ... ۷

پیوند با فضای آکادمیک، راهی برای احیای پیکر

نیمه‌جان آموزش نابینایان ... ۱۰

یک دوست تازه ... ۱۲

آشنایی با اوام‌آر و کاربرد آن برای نابینایان ... ۱۴

نگاهی به پدیده رد دسته‌جمعی نابینایان پذیرفته‌شده در

آزمون استخدامی آموزش و پرورش ... ۱۶

همقدم با سم در دنیای مشاغل ... ۲۱

معلولان و چالش استخدام در آموزش و پرورش راهکار

و رویکرد حقوقی ... ۲۳

چشمه‌ای در دل سنگی کوهستان (چگونگی دسترسی

افراد کم‌بینا و نابینا به منابع مطالعاتی) ... ۲۷

نواک: نوای کتاب در گفتگو با صاحب‌نظران نابینا ... ۳۱

مثلت معلولان، بهزیستی، آموزش و پرورش استثنایی ۳۲

احمد رضا نابینای مبتکر، خلاق و تحول‌آفرین ... ۳۵

آقایان نیما کبیر و جعفر حسینی، از مدرّسان باسابقه‌ی

موسیقی، کلاسهای آموزشی آواز سنتی، سلفژ،

صداسازی، ویولون، تار، سه‌تار و فلوت را همراه با

نت‌نویسی بریل با شهریه‌ی مناسب و پنجاه درصد

تخفیف برگزار می‌نمایند ... ۳۷

«خبرنگار» با نشان «بوسه پروردگار» ... ۳۸

مجبورم، می‌فهمی؟ مجبور ... ۳۹

فراموشی مسئولان در قبال ورزش

همگانی معلولان

امیر سرمدی: مدیرمسئول

در زمان نگارش این یادداشت، از میان قریب به هشتصد هزار آسیب‌دیدهٔ بینایی در کشور، تنها ۲۵ نفر از نابینایان و کم‌بینایان در مسابقات جهانی ۲۰۲۳ بیرمنگام انگلستان به مصاف حریفان خود رفته‌اند و همهٔ نگاه‌ها معطوف به مدال‌آوری ورزشکاران کشورمان است، اما واقعیت آن است که در حوزهٔ معلولان، آنچه بیش از ورزش حرفه‌ای و قهرمانی اهمیت دارد، پرداختن به ورزش همگانی و توسعهٔ آن در میان این قشر است. به همین بهانه، در این یادداشت قصد داریم سرانۀ ورزش همگانی در ایران، ورزش همگانی در حوزهٔ معلولان از منظر قانون‌گذاری و توجه کمیتهٔ ملی پارالمپیک و فدراسیون نابینایان به ورزش همگانی را از نظر بگذرانیم.

نگاهی به سرانه و زیرساخت‌های ورزش

همگانی در ایران

ورزش همگانی در کشور ما از سال ۱۳۵۸ش با عنوان «ورزش محلات» آغاز و در سال ۱۳۶۲ش به صورت تشکل قانونی با عنوان «جهاد تربیت‌بدنی» رسمیت یافت؛ به‌طور کلی ورزش همگانی به انجام فعالیت‌های جسمانی سلامت‌بخش گفته می‌شود که بدون محدودیت جسمی، جنسی، سنی و مالی باشد، اما در حوزهٔ معلولان ماجرا بسیار متفاوت است. فارغ از هرگونه شعار، معلولیت برای هر فردی محدودیت به دنبال دارد و اگر زیرساخت‌های حمایتی از آنها لنگ بزند، عرصه را به معلولان تنگ‌تر خواهد کرد. یکی از مصادیق بارز این

امر در حوزهٔ ورزش همگانی است و رهایی از آن، مستلزم توجه و فراهم‌کردن زیرساخت‌ها از جمله سهولت در دسترسی به ورزشگاه‌ها، تأمین تجهیزات موردنیاز و ضروری معلولان، افزایش سرانهٔ محیط‌های ورزشی ویژهٔ این قشر و عزم جدی نهادهای تخصصی مانند کمیتهٔ ملی پارالمپیک و فدراسیون نابینایان است. به گفتهٔ معاون فرهنگی و توسعهٔ ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان، بودجهٔ مناسب ورزش همگانی در کشور اعتباری معادل ده‌هزار میلیارد تومان است. این در حالی است که بودجهٔ کنونی ورزش همگانی در کشور، تنها دویست میلیارد تومان است. به اعتقاد نگارنده، فدراسیون ورزش‌های همگانی باید با مجموعه اعتباراتی که برای حوزهٔ بهداشت و درمان در نظر گرفته می‌شود مقایسه شود. مسئولان باید پاسخ دهند بهتر است برای تندرستی و پیشگیری هزینه کنند یا درمان؟ برای درمان سالانه نزدیک به صد هزار میلیارد تومان هزینه می‌شود، اما برای پیشگیری با وجود اعتبارات استانی، با بودجهٔ دویست میلیارد تومانی روبه‌رو هستیم. این یعنی سهم بودجهٔ هر ایرانی برای ورزش همگانی در سال، در حدود دوهزار و پانصد تومان است.

نکتهٔ مهم دیگر بحث مساحت سرانهٔ ورزشی به‌ازای هر نفر است. مساحت سرانهٔ تأسیسات ورزشی در کشورهای مختلف از بلوک شرق تا کشورهای اروپایی و آمریکایی متفاوت است. کشور فرانسه مساحت سی و پنج مترمربع را به‌ازای هر واحد مسکونی و انگلستان ده مترمربع به‌ازای هر نفر و آمریکا پانزده مترمربع به‌ازای هر نفر را پیشنهاد کرده است. به‌طور میانگین عرف بین‌المللی حدود بیست و پنج مترمربع فضای ورزشی و فضاهای سبز به‌ازای هر نفر است که از این رقم حدود هجده مترمربع به فضاهای سبز و بقیه به فضاهای ورزش همگانی اختصاص دارد. چون در بیشتر نقاط ایران، مساحت سرانهٔ ورزشی کافی و حتی حداقلی برای افراد وجود ندارد، استاندارد مشخصی هم نمی‌توان تعریف کرد، اما به گفتهٔ افشین ملایی، رئیس فدراسیون

شش سال ابلاغ عملیاتی نشده، اجرای قانون است. مصوبه «سیاست‌ها، راهبردها، وظایف و ضوابط اجرایی ترویج فرهنگ حضور، توانمندی و افتخارآفرینی جانبازان و معلولان از طریق ورزش» که در جلسه ۷۹۴، مورخ ۱۵ فروردین ۱۳۹۶ش، شورای عالی انقلاب فرهنگی و بر اساس مصوبه جلسه ۶۳۹ شورای فرهنگ عمومی به تصویب رسیده، برای تمام وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای کشوری و لشکری در حوزه ورزش معلولان وظایفی را تعیین کرده است. بیشتر وزارتخانه‌ها و سازمان‌های عمومی غیردولتی مکلف شده‌اند درصدی از ظرفیت اماکن و تجهیزات ورزشی دستگاه خود را به ورزش جانبازان و معلولان؛ آن هم به صورت رایگان اختصاص دهند. تخصیص قسمتی از درصد بودجه موضوع ماده (۵۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در دستگاه مربوط، به‌عنوان تضمین تحقق این مصوبه در نظر گرفته شده است. نکته جالب آن است که در این قانون، حمایت از فعالیت‌های ورزشی در دستگاه‌های ذی‌ربط، شامل کارکنان جانباز و معلول آن دستگاه و اعضای معلول خانواده کارکنان آن نهاد نیز می‌شود؛ مصوبه‌ای که تقریباً از سوی هیچ نهاد یا سازمانی جدی گرفته نمی‌شود.

سهام دستگاه‌های متولی نسبت به ورزش

همگانی معلولان

نهادهای مرتبط با ورزش معلولان مانند کمیته ملی پارالمپیک، فدراسیون نابینایان و جانبازان، سازمان بهزیستی و آموزش و پرورش استثنایی بیشترین سهم را در توسعه ورزش همگانی در میان معلولان دارند، اما عملکرد مدیران و رؤسای این سازمان‌ها در سال‌های اخیر قابل قبول نبوده است. فدراسیون نابینایان و کمیته ملی پارالمپیک به جای توسعه ورزش همگانی عمدتاً نگاه حرفه‌ای و قهرمانی به ورزش نابینایان و معلولان دارند. این موضوع از آنجا ناشی می‌شود که با کسب مدال‌های قاره‌ای و جهانی در ورزش قهرمانی، گویی موفقیت مدیران بیشتر به چشم می‌آید و با استفاده از آن

ورزش‌های همگانی، طبق آمار مساحت سرانه ورزشی هر ایرانی معادل هفتاد سانتی‌متر است. به گفته وی، ۹۲ درصد اماکن ورزشی وزارتخانه‌ها، ارگان‌ها و نهادها در اختیار عموم مردم قرار نمی‌گیرد و کسی از اینکه چهل و دو میلیون نفر از مردم ایران اصلاً ورزش نمی‌کنند آشفته نمی‌شود. واقعیت آن است اگر بخواهیم میزان کم‌تحرکی را کاهش دهیم، باید برنامه‌های فراگیر ملی داشته باشیم. میانگین فعالیت ورزشی ایرانیان روزانه فقط سیزده دقیقه است و با میانگین تراز هفتگی سازمان بهداشت جهانی که معادل صد و پنجاه تا سیصد دقیقه است، فاصله بسیاری دارد. آمار و ارقام بالا از این منظر تأمل‌برانگیز است که اگر مساحت سرانه ورزش همگانی تنها هفتاد سانتی‌متر باشد، قطعاً در بسیاری از شهرها و روستاها در حوزه ورزش همگانی معلولان این آمار نزدیک به صفر خواهد بود. اگر میانگین ورزش در میان افراد سالم روزانه سیزده دقیقه باشد، این موضوع در میان بسیاری از افراد دارای معلولیت نزدیک به صفر خواهد بود و بسیاری از آنها با بی‌تحرکی مطلق مواجه هستند؛ باین‌همه دستگاه‌های مسئول، تنها به بعد قانون‌گذاری اکتفا کرده‌اند و هیچ اقدام عملی در این بین صورت نگرفته است. مجموعه‌های ورزشی مانند شهید هرنندی که تنها مجموعه اختصاصی ورزش نابینایان در پایتخت محسوب می‌شود، در شمول ماده ۸۸ قرار گرفته و عملاً تمامی بخش‌های آن اجاره داده شده است. مجموعه‌های ورزشی اختصاصی نابینایان در شهرهای یزد و ارومیه نیز سال‌های سال است که به علت عدم اختصاص بودجه، نیمه‌کاره رها شده‌اند. بسیاری از پارک‌های مجهز به تجهیزات ورزش همگانی، از سوی شهرداری‌ها برای عبور و مرور افراد دارای معلولیت مناسب‌سازی نشده است.

ورزش همگانی معلولان از منظر قانون‌گذاری

ورزش همگانی برای معلولان نیز مانند بسیاری از بخش‌های دیگر، از نظر وضع قوانین کم و کسری ندارد، اما آنچه بعد از

گزارش عملکرد انجمن نابینایان ایران (مرداد ۱۴۰۲)

به اطلاع علاقه‌مندان به این مجموعه گزارش‌ها می‌رساند این ماه با توجه به کسالت پیش‌آمده برای مهندس منصور شادکام، قائم‌مقام انجمن نابینایان ایران، امکان ضبط فایل صوتی برای ایشان فراهم نبود. ضمن آرزوی سلامتی برای ایشان، نسخه‌ی متنی این گزارش را تقدیم علاقه‌مندان می‌کنیم.

در ابتدا، روز خبرنگار را به اعضای تحریریه ماهنامه نسل مانا که برای انتشار بیست شماره این نشریه، با کمترین امکانات، تلاش‌های بسیاری کرده‌اند، تبریک می‌گوییم و برای ایشان در ادامه‌دادن این مسیر، آرزوی موفقیت داریم.

انجمن نابینایان ایران در ماه گذشته، جلسه‌ای با مؤسسه کودکان دنیا داشت که به‌صورت تخصصی در حوزه کودکان با نیازهای ویژه فعالیت دارد. این مؤسسه در اواخر آذرماه سال جاری، رویدادی با محوریت کودکان با نیازهای ویژه برگزار می‌کند و قرار است انجمن نابینایان ایران نیز در محور کودکان با آسیب بینایی در این رویداد همکاری داشته باشد. مؤسسه مذکور، نشریه‌ای را با همکاری مجله سیزده، منتشر می‌کند و تلاش می‌کنیم مطالبی را با موضوع فرهنگ‌سازی تعامل با افراد با آسیب بینایی در این مجله که مخاطبان نوجوان دارد، منتشر کنیم و امیدواریم گام مؤثری در زمینه فرهنگ‌سازی نوجوانان باشد.

بیشتر می‌توانند در تبلیغات و رسانه‌ها خودنمایی کنند. این در حالی است که با توسعه ورزش همگانی، هیچ وزنه‌ای در ترازوی مدیریتی رؤسای فدراسیون‌ها سنگینی نمی‌کند و کارنامه مدیریتی آنها صرفاً با کسب چند مدال طلای جهان و پارالمپیک قضاوت و سنجیده می‌شود؛ بنابراین چون گسترش ورزش همگانی برای مدیران تبلیغ رسانه‌ای گسترده‌ای به همراه ندارد و از سویی دیگر اعتبارات چندانی در این حوزه به آنها اختصاص نمی‌یابد، ورزش همگانی در حوزه معلولان و نابینایان نیز مانند سایر اقشار جامعه مهجور مانده است.

واقعیت آن است که ورزش برای معلولان فارغ از بحث سلامتی، جنبه توان‌بخشی دارد و وظیفه تمامی نهادهای متولی است که در راستای فراگیر کردن آن در جامعه از هیچ کوششی دریغ نکنند.

در زمان انتشار این یادداشت، کاروان چهل و شش نفره نابینایان ایران در بازی‌های جهانی ۲۰۲۳ انگلستان در چهار رشته گل‌بال، فوتبال، جودو و پاورلیفتینگ حضور یافته و به مصاف رقبای خود رفته‌اند. در مسابقات جهانی نابینایان که هر چهارسال یک‌بار برگزار می‌شود و تا هفتم شهریور ادامه خواهد داشت، شش ورزشکار در رشته گل‌بال، چهار جودوکار، هشت نفر در فوتبال پنج‌نفره و هفت ورزشکار نیز در رشته پاورلیفتینگ از کشورمان راهی شهر بیرمنگام شده‌اند؛ درواقع از میان هشتصد هزار آسیب‌دیده بینایی در کشور، تنها بیست و پنج نفر توانسته‌اند خود را به سطح مسابقات جهانی برسانند و این آمار در مسابقات پاراآسیایی حداکثر دو برابر خواهد شد.

بدیهی است ایجاد سلامتی واقعی و شور و نشاط اجتماعی در گروی توسعه و فراهم کردن زیرساخت‌های ورزش همگانی برای معلولان است. برای ترویج فرهنگ ورزش همگانی، ضرورت دارد مردم و مسئولان موضوع کم‌تحرکی را به‌عنوان یک دشمن خاموش جامعه بیش از پیش جدی بگیرند و برای مقابله با آن بکوشند.

می‌شود. انجمن نابینایان ایران از تمام نابینایان و کم‌بینایان استان تهران برای شرکت در این برنامه‌ها دعوت می‌کند.

پیش از این گروهی را با عنوان «کوه‌نوردان استوار» تحت نظر هیئت ورزش‌های نابینایان و کم‌بینایان استان تهران در پیام‌رسان واتس‌آپ داشتیم که برنامه‌های کوه‌نوردی بسیاری بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰، از جمله صعود به قله دماوند برگزار کرد. ما این گروه را که در حال حاضر حدود صد نفر عضو شامل کوه‌نوردان نابینا و کم‌بینا و هم‌نوردان بینا دارد احیا کردیم که از این پس زیر نظر کمیته فرهنگی ورزشی انجمن نابینایان ایران فعالیت خواهد کرد. از علاقه‌مندان دعوت می‌شود برای عضویت در این گروه، با دفتر انجمن تماس بگیرند و شماره تلفن خود را اعلام کنند. اطلاعیه‌های مربوط به برگزاری برنامه‌های کوه‌نوردی و طبیعت‌گردی در گروه کوه‌نوردان استوار و کانال انجمن نابینایان ایران، منتشر خواهد شد. تأمین هزینه‌های این برنامه‌ها از چالش‌های جدی پیش روی انجمن است؛ چراکه برای مثال کرایه یک اتوبوس ۲۵ نفره برای یک روز، بین ۸ تا ده میلیون تومان است و انجمن می‌کوشد این هزینه‌ها را از طریق رایزنی با نهادهایی مانند شهرداری و نیکوکاران همراه انجمن تأمین کند تا تورهای طبیعت‌گردی نیز مانند ماهنامه نسل مانا به یکی از برنامه‌های مدون انجمن تبدیل شود. علاوه بر این انجمن قصد دارد در حوزه کوه‌نوردی، جلسه‌هایی را با باشگاه‌های رسمی و معتبر کوه‌نوردی که صعود به قله‌های سه و چهار هزارمتری را برگزار می‌کنند داشته باشد و افرادی را که قصد کوه‌نوردی به صورت حرفه‌ای دارند، به این باشگاه‌ها که تحت پوشش بیمه هستند و هم‌نوردان حرفه‌ای در آن فعالیت می‌کنند معرفی کند.

در روزهای اول و سی‌ام مردادماه، دو جلسه اعضای گروه سیاست‌گذاری جشنواره کاما برگزار شد. جلسه اول در دفتر مرکزی انجمن و متأسفانه با غیبت معاونت فرهنگی وزارت ارشاد برگزار شد. از ابتدای اردیبهشت‌ماه سال

همچنین جلسه‌ای با آقای دکتر فلاح، معاون فرهنگی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، داشتیم و مقرر شد همکاری مشترکی میان انجمن نابینایان ایران و کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شکل گیرد. ما ده مورد را مانند برگزاری مسابقات تندخوانی بریل در قالب قصه‌خوانی در پانزده کتابخانه کودک و نوجوان زیر نظر انجمن نابینایان؛ تولید کتاب صوتی در حوزه کودک و نوجوان؛ برگزاری دوره‌های آموزشی جهت یابی و حرکت؛ کار با کامپیوتر و تلفن همراه هوشمند؛ کارگاه آموزش خط بریل ویژه والدین کودکان با آسیب بینایی؛ برگزاری تورهای فرهنگی، موزه‌گردی و طبیعت‌گردی و... با حمایت کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ارسال کردیم و در صورت تصویب نهایی تفاهم‌نامه، مفاد آن به‌طور کامل به اطلاع مخاطبان محترم خواهد رسید.

همان‌گونه که مستحضر هستید، در آبان‌ماه سال گذشته، تعدادی از کوه‌نوردان بینا ضمن مراجعه به انجمن نابینایان ایران، برای برگزاری برنامه‌های کوه‌نوردی اعلام آمادگی کردند و در چند ماه، حدود دوازده برنامه کوه‌نوردی و طبیعت‌گردی با همکاری این گروه برگزار شد، ولی فعالیت‌های این گروه به سمت و سویی می‌رفت که انجمن تصمیم گرفت برای اولین بار در تاریخ سی‌ساله خود و با اتکا به تجربه‌های کسب‌شده از برگزاری برنامه‌های سیاحتی و زیارتی، به‌طور مستقل تورهای طبیعت‌گردی را برگزار کند؛ بنابراین تصمیم گرفتیم که هر دو یا سه هفته، یک برنامه طبیعت‌گردی داشته باشیم.

اولین برنامه در تاریخ سیزده مرداد، در روستای گردشگری خُمده فیروزکوه برگزار شد. برنامه بعدی ما در شهریورماه برگزار خواهد شد و پیمایش از روستای آهار تا آبشار شکراب و صعود به قله چین کلاغ، در شهر تهران را خواهیم داشت. این برنامه‌های طبیعت‌گردی و کوه‌پیمایی با راهنمایی سرپرست دارای مجوز از سازمان میراث‌فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری انجام

پنج اثر توسط افراد فاقد معلولیت و در حوزه معلولان نوشته شده است و نویسندگان سی اثر از افراد دارای معلولیت، شامل نوزده معلول جسمی و حرکتی، نه نابینا و کم‌بینا و دو ناشنوا و کم‌شنوا هستند. به اطلاع مخاطبان محترم می‌رساند که مهلت ارسال آثار به جشنواره تا ۱۵ شهریورماه تمدید شد.

یکی از خواسته‌های برخی اعضای کتابخانه‌های زیر نظر انجمن نابینایان ایران، تأمین وسیله ایاب و ذهاب برای مشارکت در کلاس‌ها و کارگاه‌های این کتابخانه‌ها بود که با رایزنی انجمن با سازمان بهزیستی کشور مقرر شد این امکان از طرف سازمان بهزیستی فراهم شود. این دستور به استان‌ها ابلاغ شد، اما متأسفانه اداره‌های بهزیستی پانزده استان هنوز موفق به فراهم نمودن سازوکارهای موردنیاز نشدند و انجمن همچنان پیگیر عملیاتی‌شدن این برنامه خواهد بود.

از دیگر اقدامات انجمن، برگزاری جلسه با آقای رضایی‌فر، دبیر ستاد مناسب‌سازی کشور، بود و نامه‌ای به‌منظور مناسب‌سازی دو ایستگاه راه‌آهن تهران و مشهد تنظیم شد. مطابق قول معاونت ایستگاهی راه‌آهن، مناسب‌سازی این دو ایستگاه تا ۲۳ مهر سال جاری انجام خواهد شد و انجمن تأمین هزینه‌های این پروژه را پیگیری خواهد کرد. از نکات بسیار مهمی که از جانب آقای رضایی‌فر مطرح شد، عدم پیشروی پروژه‌ها به دلیل اختلاف‌نظر شبکه‌ی تشکل‌های نابینایان (شمنا) و انجمن‌ها و تشکل‌های نابینایان بود.

انجمن نابینایان ایران بنا دارد در شهریورماه دو تور سیاحتی و زیارتی برگزار کند. تور زیارتی توسط دفتر نمایندگی تهران برگزار خواهد شد و هفتاد نفر شامل سی و پنج نفر از نابینایان، به‌صورت رایگان، و سی و پنج نفر همراه از چهارم تا دهم شهریور به کربلا اعزام خواهند شد. بر اساس مکاتبات انجام شده با سازمان بهزیستی، در نیمه دوم شهریورماه، تور سیاحتی انجمن نابینایان ایران در تنکابن برگزار می‌شود.

جاری، چهار جلسه درخصوص برگزاری جشنواره کاما، به‌عنوان تنها جشنواره کتاب معلولان برگزار شده است و متأسفانه معاونت فرهنگی وزارت ارشاد در هیچ‌یک از این جلسات مشارکت نکردند. با توجه به اینکه جشنواره کاما تنها رویداد کتاب معلولین است و هر دو سال یک‌بار برگزار می‌شود، این بی‌توجهی از جانب وزارت ارشاد که از متولیان فرهنگ محسوب می‌شود، پذیرفتنی نیست. نکته دیگر اینکه کارشناس آموزش و پرورش استثنایی از جلسه دوم، از مشارکت در شورای سیاست‌گذاری جشنواره کتاب کاما انصراف دادند و در پی اعتراض انجمن نابینایان ایران، نماینده‌ای از طرف کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، از جانب وزیر آموزش و پرورش، جایگزین ایشان شد. نتیجه این جلسه‌ها این بود که سازمان اسناد و کتابخانه ملی، تأمین فضای برگزاری و تصویربرداری مراسم اختتامیه را بر عهده بگیرد. همچنین با پیگیری آقای دکتر ساعی و خانم شادی در نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، آثار برگزیده جشنواره توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور خریداری شوند تا مشوقی برای نویسندگان و ناشران باشد.

هزینه‌بر بودن ارسال دو جلد از کتاب به دبیرخانه جشنواره یکی از دغدغه‌های ناشران و نویسندگان بود که از طرف علی نوری، رئیس‌دفتر فرهنگ معلولین، مطرح و مصوب شد که تمامی آثار ارسالی به دبیرخانه جشنواره، پس از بررسی و داوری به شرکت‌کنندگان باز پس داده شوند. از دیگر دغدغه‌های ناشران، به‌ویژه ناشران بخش خصوصی، تمایل به مخفی ماندن شرایط معلولیت نویسندگان کتاب‌ها بود؛ چراکه برخی معتقدند ممکن است آشکارشدن معلولیت نویسندگان موجب کاهش محبوبیت و در نتیجه فروش کتاب شود که مقرر گردید در جلسه‌های بعدی این موضوع به‌صورت تخصصی موردبررسی قرار گیرد.

بر اساس گزارش کامران آروان، تا پایان تیرماه، هشتاد و پنج اثر به دبیرخانه جشنواره ارسال شده که پنجاه و

می‌شود؛ از اخبار فناوری گرفته تا آموزش‌های موردنیاز و مباحث مرتبط با فرهنگ‌سازی، همگی، در میان برنامه‌های این رادیو، ساعتی را به خود اختصاص می‌دهند.

عوامل کانکت رادیو به مناسبت بیست‌سالگی این شبکه رادیویی برنامه‌های ویژه‌ای را تدارک دیده‌اند. در یکی از این ویژه‌برنامه‌ها، «هیوبرت»^۳، از مجریان رادیو، به دانشگاه پورتسموث رفته تا با «دکتر نیک بان»^۴، کیهان‌شناس نابینا دیدار و گفتگو کند. نیک در این دانشگاه در جایگاه کارشناس مشارکت‌های عمومی و اطلاع‌رسانی مشغول کار است. او که اهل استرالیا و مبتلا به کم‌بینایی شدید است، سعی دارد با ارائه راهکارهای خلاقانه، امکان آشنایی نابینایان را با کیهان و شگفتی‌هایش فراهم کند.

نیک توضیح می‌دهد که یکی از فعالیت‌هایش در این راستا این است که اشکال گوناگون مرتبط با کیهان را به صورت سه‌بعدی طراحی کند تا پس از چاپ با چاپگرهای سه‌بعدی، نابینایان بتوانند آنها را لمس کنند و با جزئیات اجرام فضایی آشنا شوند. او با هدف ایجاد دسترسی برای همه نابینایان در اقصای دنیا، وبگاهی را با نام «تکتایل یونیورس»^۵ طراحی کرده است که هر کاربر به راحتی می‌تواند با ورود به این وبگاه، ضمن دریافت انبوهی اطلاعات مربوط به کیهان‌شناسی،

پیشخوان: مروری بر پادکست‌ها و

نشریات انگلیسی‌زبان ویژه افراد با

آسیب بینایی

امید هاشمی: سردبیر

در این شماره، کار را از بالای جو آغاز خواهیم کرد. به سراغ یک رادیویی ویژه نابینایان می‌رویم و با یک اخترشناس نابینا آشنا می‌شویم. سپس از یک گوشی مجهز به صفحه کلید فیزیکی رونمایی خواهیم کرد و راجع به امکانات تازه تاکیک و اندروید ۱۴ مواردی را مرور خواهیم کرد.

بیست‌سالگی رادیو آران‌آی‌بی و گردش علمی

در کائنات به صورت لمسی

امسال درست بیست سال می‌گذرد از آن روزهایی که یک اتفاق بزرگ، به نقل محافل نابینایان در دنیا تبدیل شد. «مؤسسه ملی سلطنتی بریتانیا»^۱ نامی آشنا برای نابینایان دنیا است. همه ما آن را با نام اختصاری «آران‌آی‌بی» می‌شناسیم؛ جایی که کتابخانه‌اش در میان نابینایان دنیا شهره است و افراد بسیاری نیازهایشان به کتاب‌های کمیاب بریل را به کمک آرشیو غنی آن برطرف کرده‌اند.

«کانکت رادیو»^۲ نام شبکه‌ای رادیویی است که این مؤسسه حالا حدود بیست سال است که آن را برای نابینایان ایجاد کرده است؛ شبکه‌ای که کارش را در سال ۲۰۰۳م، فقط با روزی دو ساعت برنامه شروع کرد و حالا کار تا بدانجا پیشرفت کرده است که نابینایان ۲۴ ساعت روز و هفت روز هفته می‌توانند به برنامه‌هایش گوش کنند. برنامه‌های این شبکه رادیویی، همگی، به وسیله عوامل نابینا و کم‌بینا تهیه و اجرا می‌شوند و تمام موضوع‌ها به دنیای افراد نابینا و نیازهایشان مربوط

^۴ Dr Nic Bonne

^۵ Tactile Universe

^۱ Royal National Institute of the Blind

^۲ Connect radio

^۳ Hubert Pawelkiewicz

شده‌اند، برطرف می‌کند. این کمپانی همچنین ابزارهایی را هم برای تسهیل استفاده افراد دارای معلولیت‌های حسی از ابزارهای هوشمند روانه بازار کرده است.

«اسمارت ویژن ۲۳» جدیدترین گوشی هوشمند دکمه‌دار

ویژه کاربران نابینا

است که رز

موبیلیتی آن را تولید

کرده است. برای

اولین بار، گوشی

هوشمندی ویژه

نابینایان تولید شده

که گوگل هم برای

آن گواهی صادر

کرده است. این

گوشی شش‌ونیم

اینچی، شامل دو

بخش است؛ حدود

شصت درصد از

اندازه گوشی به صفحه نمایش اختصاص یافته و در نیمه

پایینی آن هم یک صفحه کلید تعبیه شده است.

صفحه کلید، خود از دو بخش تشکیل می‌شود؛ اعداد یک

تا نه، ستاره، صفر و مربع و در بالای آنها هم کلیدهای

جهت‌نما، کلید انتخاب، صفحه اصلی، بازگشت، منو و

سایر کلیدها. کلیدی هم برای دریافت پیام صوتی در

قسمت کناری گوشی لحاظ شده است.

این گوشی از یک پردازنده هشت هسته‌ای، چهار

گیگابایت رم و ۶۴ گیگابایت حافظه برخوردار است. دو

دوربین، یکی در جلو و دیگری در عقب، امکان

تصویربرداری یا مکالمه تصویری را در اختیار کاربران

قرار می‌دهد. همچنین کاربران می‌توانند با استفاده از

قابلیت لمسی بر روی صفحه‌نمایش گوشی، هر وقت

لازم بود به شکل لمسی از گوشی استفاده کنند. این

فایل‌های چاپ سه‌بعدی را بارگیری و چاپ کند تا از

طریق حاصل دسترنج دکتر نیک، با فضا و اجرامش

ارتباط برقرار کند. این پروژه با هدف ارتقای دانش

کودکان هفت تا چهارده‌ساله طراحی شده و در حال

حاضر، سفر در نقاط مختلف بریتانیا و برگزاری تور

کیهان‌شناسی برای کودکان و نوجوانان نابینا، یکی از

مشغله‌های اصلی دکتر نیک است. در نسخه صوتی

پیشخوان هم راجع به رادیو آران‌آی‌بی و هم پروژه کیهان

لمسی بیشتر برایتان خواهیم گفت.

دو قابلیت در یک گوشی: تجربه استفاده از

یک گوشی لمسی دکمه‌ای

از وقتی گوشی‌های لمسی پا به دنیای نابینایان

گذاشته‌اند، همواره بوده‌اند افرادی که صبح تا شب را با

نوستالژی گوشی‌های دکمه‌ای و سرعت بالای استفاده

از آنها سر می‌کرده‌اند و همیشه مشغول رصد اخبار

بوده‌اند که مبادا یک گوشی هوشمند دکمه‌ای وارد بازار

شود و آنها بی‌خبر بمانند، البته چندتایی هم عرضه شد،

اما چیز خیلی دندان‌گیری عاید نابینایان نشد؛ چراکه این

گوشی‌ها برای استفاده عموم طراحی شده بودند و

نیازهای خاص نابینایان در طراحی آنها لحاظ نشده بود.

این بار اما می‌خواهیم به معرفی یک گوشی هوشمند

پردازیم که ویژه نابینایان طراحی و عرضه شده و

قابلیتی هر دوانه دارد؛ به این ترتیب که هم می‌توان از

دکمه‌های فیزیکی برای کار با گوشی بهره برد و هم

صفحه نمایش به شکل لمسی طراحی شده تا هر جا

استفاده از صفحه لمسی به‌صرفه‌تر بود، کاربر نابینا بتواند

بی‌هیچ مشکلی از آن صفحه هم استفاده کند.

کمپانی «رز موبیلیتی»^۱ در آمریکا واقع شده و کارش

این است که گوشی و سایر اقلام همراه را برای افراد با

نیازهای خاص تولید کند. گوشی‌هایی که این شرکت تا

به حال در بازار عرضه کرده، نیازهای افراد بسیاری را

که دچار انواع آسیب‌های مغزی نظیر آلزایمر و زوال عقل

^۲ Smart Vision۳

^۱ Raz Mobility

از جمله آنها، قابلیت است که به کاربران امکان می‌دهد در هنگام نوشتن یک متن، با استفاده از کشیدن انگشت، خطاهای املائی را تک‌به‌تک بررسی و اصلاح کنند. همچنین میان‌برها و حرکات مفیدی هم به صفحه‌کلید مجازی بریل اضافه شده است. همچنین این امکان هم در نظر گرفته شده که کاربران بتوانند انگلیسی را به صورت کوتاه‌نویسی بنویسند. جدول‌های مربوط به چند زبان تازه هم به مجموعه جدول‌های بریل افزوده شده که کاربرانی که نمایشگر بریل داشته باشند، می‌توانند از آنها استفاده کنند.

جابر در بخش دیگری از صحبت‌هایش امکانات تازه «لوک‌اوت^۲» را مرور می‌کند. این اپلیکیشن است که از قابلیت پردازش تصویر برخوردار است و کاربران می‌توانند از چیزهای مختلف عکس بگیرند تا اپلیکیشن برایشان توصیف کند. از جمله امکانات جالب توجهی که اضافه شده این است که کاربران می‌توانند درباره عکس‌های گرفته‌اند، پرسش کنند، مثلاً می‌توانند عکس سگی را بارگذاری کنند و از اپلیکیشن بپرسند که سگ چه رنگی است یا در چه موقعیتی قرار دارد. همچنین امکانی هم اضافه شده که در هنگام خواندن متنی که از آن عکس گرفته‌اند، می‌توانند از اپلیکیشن بخواهند تا قسمت خاصی از آن را بخواند، مثلاً می‌توانند از یک کارت ویزیت عکس بگیرند و جای اینکه تمام محتوای کارت خوانده شود، از اپلیکیشن بخواهند فقط آدرس مندرج بر کارت را برایشان بخواند. درباره جزئیات این گفتگو در نسخه صوتی پیشخوان بیشتر گفتگو خواهیم کرد. همچنین اگر شنونده نسخه صوتی باشید، با یک فرد دیگر نایینا آشنا خواهید شد که حالا برنامه‌نویس زبردستی شده و توانسته گلیم زندگی‌اش را به خوبی از آب بکشد. شما می‌توانید نسخه صوتی پیشخوان را از وبگاه نسل‌مانا یا کانال‌های ما در پیام‌رسان‌ها دریافت کنید.

گوشی از دو سیم‌کارت پشتیبانی می‌کند که البته کاربر مختار است به‌جای سیم دوم، یک کارت حافظه در گوشی قرار دهد. گوشی از کارت‌های تا ۲۵۶ گیگابایتی پشتیبانی می‌کند.

از نظر نرم‌افزاری، این گوشی تفاوتی با آنچه گوشی‌های رایج بازار عرضه می‌کنند، ندارد؛ از همین رو کاربران می‌توانند از تمامی برنامه‌های موجود در بازار استفاده کنند. نسخه اندرویدی که روی اسمارت‌ویژن نصب شده، ۱۱ است و احتمالاً به‌خاطر برنامه‌ریزی‌های خاصی که روی آن شده، امکانی برای به‌روزرسانی اندروید در نظر گرفته نشده است؛ مگر آنکه رز موبیلیتی خودش دست به انتشار به‌روزرسانی بزند؛ علاوه بر این ما هنوز اطلاعی از کیفیت پشتیبانی این گوشی از زبان فارسی نداریم. به احتمال قریب به یقین، امکان نصب موتورهای صوتی فارسی و سایر اپلیکیشن‌های ایرانی فراهم است، اما اینکه صفحه‌کلید فیزیکی از زبان فارسی پشتیبانی کند یا نه، هنوز محل تردید است.

این گوشی با دو قیمت عرضه می‌شود؛ نمونه معمولی آن ۵۳۹ دلار است، اما با پرداخت شصت دلار بیشتر می‌توان نمونه‌ای را دریافت کرد که شامل شارژر بی‌سیم، کیف و محافظ صفحه نمایش و یکی دو اپلیکیشن کاربردی دیگر می‌شود. در نسخه صوتی پیشخوان قسمت‌های مختلف این گوشی به تفصیل شرح داده شده است.

اندروید ۱۴ و به‌روزرسانی‌هایی ویژه کاربران نایینا

پادکست «بلایندبیلیتیز^۱» در یکی از آخرین اپیزودهایش میزبان «نیمر جابر^۲»، تحلیلگر بخش دسترسی‌پذیری در شرکت گوگل، بود. این کارشناس دسترسی‌پذیری در این گفتگوی کوتاه، به امکاناتی اشاره کرد که اخیراً به صفحه‌خوان اندروید اضافه شده است،

^۲ Look out

^۱ Blindabilities

^۲ Nimer Jaber

پیوند با فضای آکادمیک، راهی برای

احیای پیکر نیمه‌جان آموزش نابینایان

زهرا همت: روان‌شناس و آموزگار آموزش و

پرورش استثنایی شهر تهران

این روزها صحبت از آموزش و توان‌بخشی کودکان، داغ‌تر از روزهای

تابستانی است و این شور و حرارت و تشنگی، پرسش‌هایی را در ذهن بیدار می‌کند. به این می‌اندیشیم که آیا آموزش و توان‌بخشی افراد با آسیب بینایی یک کار تخصصی است؟ آیا آموزش این کودکان نیاز به مهارت و تخصص دارد؟ چه کسانی با چه دانش و مهارت‌هایی می‌توانند به این کودکان آموزش بدهند؟ کدام مراکز می‌توانند پذیرای آموزش افراد با آسیب بینایی باشند؟ آیا هر مرکز توان‌بخشی، صلاحیت کار با فرد با آسیب بینایی را دارد؟ آیا می‌توانیم فرزند با آسیب بینایی را در مرکز پیش‌دبستانی نزدیک منزل ثبت‌نام کنیم؟ این پرسش‌ها برخلاف صورت نسبتاً ساده‌ای که دارد؛ پاسخ ساده‌ای ندارند و متأسفانه طیف بسیار گسترده‌ای از پاسخ‌ها را دربرمی‌گیرند.

برخی معتقدند افراد با آسیب بینایی، صرف‌نظر از آسیب بینایی همانند سایر افراد هستند و تنها تفاوت آموزش این افراد با همسالان فاقد آسیب بینایی، استفاده از خط بریل است. برخی دیگر معتقدند افراد با آسیب بینایی از هوش و استعداد بالاتری نسبت به سایرین برخوردارند و آموزش آنان کار بسیار ساده و جذابی است و برعکس، گروهی دیگر بر این باورند که برقراری ارتباط با فرد با آسیب بینایی و آموزش مفهیمی که به راحتی از طریق دیدن آموخته می‌شود، از راهی به جز حس بینایی و پرورش سایر حواس در این افراد، کار بسیار دشواری

است؛ به‌همین دلیل تمایل به کار با کودکان با آسیب بینایی در میان مربیان کودکان با نیازهای ویژه بسیار کاهش یافته است و مربیان ترجیح می‌دهند با گروه‌های دیگری از افراد با نیازهای ویژه مانند گروه با نیازهای ویژه ذهنی، جسمی و حرکتی و اُتیسسم و... که در جامعه بیشتر به آنان پرداخته می‌شود کار کنند. به‌راستی دلیل این کاهش استقبال چیست؟ شاید این نگرش‌ها به نظر برخی اصلاً مهم نباشد و تصور کنند که هر فردی آزاد است دیدگاه و نظر خود را داشته باشد، اما مسئله مهم در اینجا علل شکل‌گیری این نگرش‌هاست و باید ریشه‌های این نگرش‌های ضد و نقیض شناسایی شود. این باور که هرکس مجاز است دیدگاه و نظر خود را داشته باشد و بر اساس آن عمل کند، در این حیطه کارایی ندارد و نهادهای متولی آموزش و توان‌بخشی افراد با آسیب بینایی، مسئول ایجاد نگرش صحیح در این زمینه هستند.

می‌دانیم که افراد با آسیب بینایی نیز مانند سایر افراد جامعه، طیف گسترده‌ای هستند که نسبت به هم، از سطح هوش، توانایی، استعداد، سلامت جسمانی و روانی متفاوتی برخوردارند، یعنی در میان افراد با آسیب بینایی هم همانند سایرین، افراد بسیار باهوش و افراد با هوش متوسط و هوش پایین پیدا می‌شوند. ممکن است با فردی با آسیب بینایی مواجه شویم که در کنار آسیب بینایی، دچار اُتیسسم، محدودیت‌های حرکتی، نیازهای ویژه ذهنی و... باشد. از سوی دیگر ممکن است فردی با آسیب بینایی در گروه افراد با استعدادهای درخشان جای گیرد؛ بنابراین می‌بینیم که با گروه بسیار گسترده‌ای مواجه هستیم که نمی‌توانیم در مورد نیازهای آموزشی همه آنان به یک شکل قضاوت، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی کنیم و شاید بهتر باشد بگوییم که برنامه‌ریزی آموزش با در نظر گرفتن نیازها، توانایی‌ها و محدودیت‌ها از فردی به فرد دیگر متفاوت است.

امروزه مراکز آموزشی و توان‌بخشی متعددی در سطح کشورمان دایر شده‌اند و این موضوع بسیار خوشحالمان

دانشگاه، با هریک از گروه‌های کودکان با نیازهای ویژه، آشنایی مختصری پیدا می‌کنند و در واقع اقیانوسی از دانش به عمق یک سانتی‌متر در ذهنشان شکل می‌گیرد، درحالی‌که در گذشته، مربیان برای گروه خاصی مثل گروه با آسیب بینایی، شنوایی و... تربیت و با بیشتر نیازها و روش‌های آموزشی در آن گروه خاص آشنا می‌شدند و باقی کار نیز به پژوهش و کسب تجربهٔ مربی سپرده می‌شد. امروز فقیرتر و ناامیدتر از همیشه هستیم و باید تا فرصت است فکری کنیم؛ هرچند همین حالا هم برای چاره‌اندیشی دیر شده است!

ضروری است که متولیان آموزش و توان‌بخشی افراد با آسیب بینایی، به‌ویژه سازمان آموزش و پرورش استثنایی و سازمان بهزیستی فعال‌تر شوند، به مطالعه و پژوهش در حوزهٔ آموزش و توان‌بخشی افراد با آسیب بینایی توجه بیشتری داشته باشند و به فکر برگزاری همایش‌ها و تشویق افراد به مطالعه و پژوهش در زمینهٔ آموزش و توان‌بخشی گروه هدف باشند. وقت آن رسیده که دست از تعصب‌های بی‌اساس برداریم و نخواهیم در همه‌چیز خودکفا باشیم. بهتر است به دستاوردهای دیگر نقاط دنیا نیز توجهی داشته باشیم و از تجربیات سایرین هم استفاده کنیم. خودکفایی خوب و پسندیده است، اما در ابتدا باید به سطح مطلوبی از دانش برسیم. ساده و خودمانی بگوییم؛ آموزش افراد با آسیب بینایی کاری کاملاً تخصصی است و تنها در خط بریل خلاصه نمی‌شود؛ هرچند متأسفانه به دلیل دور ماندن بیش‌ازپیش از روش‌های آموزشی به‌روز و فقر شدید مطالعات و اطلاعات، باور به ضرورت یادگیری خط بریل نیز در جامعه ما بسیار کمرنگ شده است و این در حالی است که در سایر نقاط جهان، بریل در شکل نوین خود، نقش بسیار مهمی در آموزش و زندگی افراد با آسیب بینایی بازی می‌کند! پس شایسته است زمان و هزینهٔ بسیاری صرف آموزش و پژوهش در زمینهٔ آموزش افراد با آسیب بینایی شود و این گروه از افراد نیز به حق طبیعی خود مبنی بر آموزش باکیفیت رایگان دست یابند.

می‌کند، اما نکتهٔ ناامیدکننده در این میان، پایین بودن تعداد مراکز تخصصی و متخصصان حوزهٔ آموزش افراد با آسیب بینایی است. در بیشتر کشورهای پیشرفتهٔ دنیا، آموزش افراد با آسیب بینایی از ابتدای کودکی تا همیشه، کاری علمی و تخصصی است و می‌بینیم که در مراکزی مانند مدرسهٔ پرکینز، هدلی، فدراسیون ملی نابینایان آمریکا، خانهٔ چاپ بریل آمریکا و... مرتب کارگاه‌ها و همایش‌های تخصصی با محوریت آموزش و توان‌بخشی افراد با آسیب بینایی تشکیل و مطالعات و پژوهش‌های بسیاری در این زمینه انجام می‌شود. آنها می‌کوشند از جدیدترین دستاوردهای علمی و فناوری و به‌روزترین روش‌ها برای آموزش افراد با آسیب بینایی استفاده کنند، اما متأسفانه در کشور ما از این خبرها بسیار کم است و مدت‌های طولانی است که خبری از برگزاری همایش یا نشست یا کارگاه آموزشی تخصصی در زمینهٔ آموزش افراد با آسیب بینایی نمی‌بینیم و نمی‌شنویم.

در گذشته‌های نسبتاً دور، استادانی از کشورمان به مطالعه و پژوهش در زمینهٔ آموزش افراد با آسیب بینایی پرداخته بودند و دانشی عظیم در این زمینه کسب کرده بودند یا در دوره‌های آموزشی مراکز مرتبط با آسیب بینایی در کشورهای دیگر مشارکت کرده بودند. این افراد به‌نوعی مرجع علمی محسوب می‌شدند و مربیان افراد با آسیب بینایی با شرکت در جلسات آموزشی این استادان یا مطالعهٔ آثار مکتوب ایشان، می‌توانستند دانش ارزشمندی کسب کنند، اما متأسفانه روزها و سال‌های بسیاری از آن زمان گذشته و اکنون آن استادان، کمتر در دسترس هستند و از سویی با پیشرفت سریع دانش و فناوری، ضرورت و نیاز به به‌روزرسانی آن اطلاعات قدیمی، بیش‌ازپیش، احساس می‌شود. افسوس که مشکلات یکی‌دو تا نیستند و ما نه‌تنها مسیر را روبه‌جلو نرفته‌ایم، بلکه مسیر زیادی را هم به عقب بازگشته‌ایم!

متأسفانه چندسالی است که آموزش معلمان متخصص کودکان با نیازهای ویژه از شکل تخصصی خارج شده و دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در طول تحصیل در این

مسافر را دارند که آنها را در مسیرهای شهری و مسیرهای کوتاه خارج از شهر همراهی می‌کنند. سارا استانبول‌کارت دارد. استانبول‌کارت کارتِ مخصوصی برای شهروندان و گردشگران است که با استفاده از آن می‌توانند از وسایل حمل‌ونقل عمومی استفاده کنند. استانبول‌کارت معلولان شارژ رایگان دارد. شما می‌توانید مشابه کارت مترو در ایران، این کارت را شارژ کنید. با استانبول‌کارت، هزینه‌های جابه‌جایی شما با وسایل نقلیه عمومی مانند اتوبوس، مترو، متروبولس، مترو و کشتی در شهر بین ۳۰ تا ۵۰ درصد کمتر می‌شود.

متروبولس‌ها در استانبول شبیه به بی‌آرتی‌های خودمان است. در اینجا تمام وسایل حمل‌ونقل عمومی برای معلولان رایگان است، اما برای استفاده از وسایل خصوصی مانند دلموش و تاکسی باید هزینه بپردازیم.

محل کار سارا یک سالن زیبایی است که در ساختمان بلندی در دامنه کوهی، در محله «ماسلاک» قرار دارد. سالن دو در ورودی دارد و اگر از یک در وارد آسانسور شوی، طبقه هشت و اگر از دیگر وارد شوی، طبقه منفی ۲ ما را به واحد موردنظر می‌رساند. سالن بزرگ و روشن است و صندلی‌های مخصوص پیرایش خانم‌ها و آقایان در دو طرف طول آن قرار دارد. در این سفر با هرچه مواجه می‌شوم، به فکر فرومی‌روم. دو صفحه نمایشگر در دو سوی سالن قرار دارد. از چند بلندگو که در سقف سالن کار گذاشته‌اند، صدای آرام موسیقی می‌آید. سمیرا همکار سارا با قهوه و بیسکویت از من

یک دوست تازه

فاطمه جوادیان: کارشناس نابینایان آموزش و

پرورش استثنایی گیلان

اصلاحیه

در شماره گذشته جمله زیر در اشاره به اسکوتر آمده است، درحالی که منظور نگارنده «تراموا» بوده است:

از خیابان اعیان‌نشین بغداد می‌گذریم. در محله «کاراکی» می‌مانیم. تراموا از خیابان عبور می‌کند؛ تنها وسیله‌ای که در طول سفر، علی‌رغم اشتیاقم پیش نمی‌آید که سوار شوم. همین بس که هنگام عبور از عرض خیابان ریل‌هایش را با کف پایم لمس می‌کنم؛ هم‌سطح با زمین است.

صبح در خانه سارا از خواب بیدار می‌شوم. در اینجا در بهمن‌ماه آفتاب بعد از ساعت هشت صبح طلوع می‌کند. هنوز هوا تاریک بود که سروش به مدرسه رفت. او به یک مدرسه ایرانی می‌رود و در مسیر سوار اتوبوس و تراموا می‌شود. تمام شب‌هایی که در خانه سارا هستم، در رختخوابی نرم و سبک روی کاناپه کنار پنجره می‌خوابم. پنجره را که باز کنی، دستت می‌رود روی کف بالکن. تا حالا با چنین سبکی از معماری مواجه نبوده‌ام. معمولاً بالکن‌ها با اتاق هم‌سطح هستند و با یک در از هم جدا می‌شوند، اما در این خانه و شاید هم بعضی خانه‌های دیگر، کف بالکن و اتاق هم‌سطح نیستند و با پنجره از هم جدا می‌شوند. خانه سارا بالای یک رستوران عربی قرار دارد.

حدود ساعت نه، بعد از خوردن صبحانه به سمت محل کار سارا حرکت می‌کنیم. در روزهای بعد درمی‌یابم که انگار در این شهر، روز در همین ساعت آغاز می‌شود. سوار مینی‌بوس‌هایی به نام «دلموش» می‌شویم. دلموش‌ها ون‌های زردرنگی هستند که ظرفیت هشت

مجارستان، قزاقستان، ازبکستان و... سفر کرده، اما تاکنون به ایران نیامده است. با خود فکر می‌کنم اگر نابینایی برایش محدودیت‌هایی را به همراه داشته است، دست‌کم برای سفر به بسیاری از کشورها می‌تواند به اعتبار کشورش، به‌راحتی، ویزا بگیرد. همسر دکتر هم نابیناست. آنها دو فرزند دارند که فرزند اولشان دانشجوی رشته دندان‌پزشکی است.

دکتر صلاح‌الدین آیدین را در کافه پلتور، در مجیدیه کی ملاقات می‌کنم. اینترنت موبایلش را در اختیار من می‌گذارد تا هر وقت نیاز بود برای بیان منظورمان بتوانم از فرهنگ لغت استفاده کنم. با کمی استرس به او اعلام می‌کنم که به دست‌شویی احتیاج دارم. او هم با بلند کردن دست، پیش‌خدمتی را احضار می‌کند. کاپ مخصوص را از کیفم برمی‌دارم و همراه خانم پیش‌خدمت به دستشویی می‌روم.

در کافه مکعب روییکی را که مناسب‌سازی کرده‌ام به دکتر آیدین نشان می‌دهم، علی‌رغم تصورم به این مکعب علاقه‌ای ندارد و بیشتر توجهش به روییک ماری که می‌شود با آن شکل‌های متفاوتی ساخت جلب می‌شود. بالینکه تک‌تک روییک‌هایم را خیلی دوست دارم، تصمیم می‌گیرم روییک ماری‌ام را به یادگار تقدیم او کنم. روییک را با آجیل سنتی شهر رشت که برایشان سوغات آورده‌ام، به دکتر آیدین می‌دهم.

متوجه می‌شوم زمانی که در پیاده‌رو باهم راه می‌رویم، عصاهایمان به هم برخورد نمی‌کند. او توضیح می‌دهد که هر دو دستش به یک اندازه برای مهارت استفاده از عصا تقویت شده است. من هم از همان روز تصمیم می‌گیرم در برخی موارد عصازدن با دست چپ را هم تقویت کنم.

در جایی دیگر، در خیابان نشان‌تاشی، صدای دلپذیر آهنگی توجه ما را به خود جلب می‌کند. به آن سوی

پذیرایی می‌کند و بعد باهم به تراس می‌رویم. هوا سرد است. برج‌های ترامپ در دوردست پیداست.

دوست دیگرم، لایلا، خبر می‌دهد که از کانادا وارد استانبول شده است و خانواده‌اش هم از ایران رسیده‌اند. آنها در فرودگاه می‌مانند و از طریق اینترنت، خانه‌ای را در نزدیکی میدان تکسیم اجاره می‌کنند؛ جایی که با خانه سارا چند دقیقه پیاده‌روی فاصله دارد. خانه بزرگ است و اتفاقاً آن را از یک خانم ایرانی اجاره کرده‌اند.

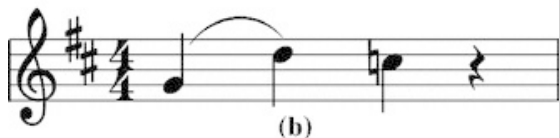
برای یکی از افراد نابینای تأثیرگذار استانبول در واتس‌آپ پیامی می‌گذارم. عصر با من تماس می‌گیرد. خودم را معرفی می‌کنم و می‌گویم که توسط یکی از دوستان ایرانی با او آشنا هستم. او هم خودش را معرفی می‌کند. دکتر صلاح‌الدین آیدین، استادیار دانشگاه کنت استانبول، که روان‌شناسی اجتماعی، رشد و شخصیت را درس می‌دهد.

دانشگاه کنت استانبول دانشگاهی خصوصی است که در سال ۲۰۱۶م توسط بنیاد آموزش بدون مانع، در منطقه جیهانگیر استانبول تأسیس شد. هدف دانشگاه تربیت دانشجویانی است که بتوانند با اعتمادبه‌نفس و مهارت بالای خود در زمینه‌های ملی و بین‌المللی، در عرصه جهانی رقابت کنند. او همچنین در شرکتی به فعالیت مشغول است که در آن ضمن تولید عصا برای افراد نابینا و ویلچر برای افراد دارای معلولیت حرکتی، بسیاری از اقلام موردنیاز معلولان را مانند انواع بازی‌های مربوط به افراد نابینا، شطرنج، لوح و قلم، انواع ذره‌بین، انواع چاپگر و صفحه‌نمایش بریل به‌همراه خدمات پشتیبانی و ده‌ها محصول دیگر به مشتریان عرضه می‌کنند. دکتر آیدین برای حضور در نمایشگاه‌های مختلف جهانی و نیز ارائه مقاله‌هایش به کشورهای متعددی مانند چین، روسیه، ایالات متحده آمریکا، انگلستان، آلمان، فرانسه، نروژ، بلغارستان،

آشنایی با اوام‌آر و کاربرد آن برای

نابینایان

مترجم: **مثیم امینی**

موسیقی از گذشته بین نابینایان از محبوبیت بسیاری داشته است و بسیاری از نابینایان موسیقی را به‌عنوان شغل، زمینه تحصیلی یا سرگرمی خود انتخاب کرده و می‌کنند. با وجود محبوبیت بالای موسیقی بین نابینایان، در گذشته برای مطالعه اصولی موسیقی موانعی پیش راه نابینایان بود که یکی از مهم‌ترین این موانع، به‌خصوص برای نابینایان ایرانی، عدم دسترسی به نت‌های موسیقی بریل بود، اما خوشبختانه در سال‌های اخیر با پیشرفت فناوری این مانع نیز کم و بیش از سر راه نابینایان علاقه‌مند به موسیقی برداشته شده است و می‌توان گفت «فناوری اوام‌آر» بزرگ‌ترین سهم را در رفع این مانع دارد.

شما حتماً تابه‌حال عبارت «اُوسی‌آر» را شنیده‌اید و می‌دانید که این فناوری امکان تبدیل متون چاپی را به متون الکترونیکی فراهم می‌کند و به‌خصوص برای کاربران نابینا کاربردی است. در این شماره از نسل مانا در ستون فناوری می‌خواهیم با یک فناوری نسبتاً مشابه به نام «اوام‌آر» آشنا شویم که امکان تبدیل نت‌های موسیقی چاپی را به نت‌های دیجیتالی فراهم می‌کند. بعد هم به معرفی چند برنامه در این زمینه می‌پردازیم.

با فناوری اوام‌آر، رایانه می‌تواند نت‌های موسیقی چاپی اسکن شده را بخواند و آنها را به داده‌های دیجیتالی تبدیل کند. اوام‌آر یک فناوری عمومی است و مخصوص

خیابان می‌رویم. وارد فضایی می‌شویم که صدا از آنجا می‌آید. متوجه می‌شویم که آنجا داروخانه است و صدای پیانو از یک دستگاه باکیفیت در حال پخش است.

آن روز غروب با آقای دکتر به محل کار سارا می‌رویم. بارها پیش می‌آید که او نقشه را روی موبایل چک می‌کند. سرعت خوب اینترنت باعث می‌شود به اطلاعات نقشه اعتماد کنیم. همان وقت زنگ موبایلش به صدا درمی‌آید. یاد دوست نابینای دیگری می‌افتم که زنگ موبایلش را روی طلوع و غروب خورشید تنظیم کرده است؛ او تنها زندگی می‌کند و قادر به درک نور هم نیست؛ بنابراین وقتی گوشی همراهش غروب آفتاب را هشدار می‌دهد، چراغی را در خانه روشن می‌کند و وقتی گوشی خبر از طلوع خورشید می‌دهد، چراغ را خاموش می‌کند.

در سالن با فلوت برای افراد حاضر، آهنگ هایدی سوبله را می‌نوازم. در طول سفر باهم پیش می‌آید که کنج کافه‌ای، درحالی‌که با دوستان منتظر آماده شدن سفارشان هستیم، این قطعه را می‌نوازم که حاضران بومی را به شوق می‌آورد.

سارا و من در یکی از ایستگاه‌ها از مترو پیاده می‌شویم و آقای دکتر راهش را به سمت منطقه آسیایی ادامه می‌دهد. او از من می‌خواهد در طول سفر سری به شرکت بزنم، اما زلزله می‌آید و فضای کاری آنها را دچار التهاب می‌کند؛ بنابراین با ورود مجازی به این شرکت و همچنین استفاده از گزینه ترنسلیت و انتخاب زبان فارسی، از طریق لینک زیر با محصولات و خدمات آن آشنا می‌شوم.

Beyid.com.tr

ادامه دارد...

علاوه بر این امکانات، این برنامه می‌تواند با استفاده از فناوری اوام‌آر پرونده‌های پی‌دی‌اف حاوی تصاویر اسکن‌شده از نت‌های موسیقی چاپی را به یک پرونده نت موسیقی دیجیتالی تبدیل کند که می‌توان گفت این یکی از مهم‌ترین امکانات این برنامه برای افراد نابینا است. برای تبدیل تصاویر نت‌های موسیقی چاپی به پرونده دیجیتالی میوزاسکور از یک واسط کاربری برنامه برخط و منبع‌باز استفاده می‌کند که باعث می‌شود برای انجام تبدیل به اینترنت نیاز داشته باشید.

این برنامه برای صفحه‌خوان‌ان‌وی‌دی‌ای دسترس‌پذیر شده است و کاربران می‌توانند با نصب اسکریپت‌های لازم با صفحه‌خوان جاز و صفحه‌خوان لینوکسی اُورکا نیز با این برنامه کار کنند.

میوزاسکور یک برنامه هم برای تلفن‌های همراه دارای سیستم‌عامل‌های اندروید و آی‌اواس دارد که فقط امکان پخش نت‌های موسیقی را فراهم می‌کند و امکان ویرایش نت‌ها و سایر امکانات نسخه رایانه را ندارد.

برنامه [پلی‌اسکور تو شیت میوزیک](#) یک برنامه دیگر است که از فناوری اوام‌آر پشتیبانی می‌کند. این برنامه که رایگان نیست برای اندروید، آی‌اواس و ویندوز ارائه شده است. همان‌گونه که از نام آن مشخص است، این برنامه به‌طور ویژه برای اسکن نت‌های موسیقی چاپی و تبدیل آنها به نت‌های دیجیتالی طراحی شده است. بعد از اسکن نت‌های موسیقی با دوربین تلفن همراه یا باز کردن یک پرونده پی‌دی‌اف حاوی تصاویر اسکن‌شده از نت‌های موسیقی، برنامه این تصاویر را با استفاده از جدیدترین تحولات در فناوری اوام‌آر به نت‌های دیجیتالی تبدیل می‌کند. بعد از آن کاربر می‌تواند به موسیقی نوشته‌شده گوش کند یا آن را با قالب میوزیک‌اکس‌ام‌ال یا به‌صورت میدی استخراج کند.

برنامه پلی‌اسکور تو شیت میوزیک از انواع سیستم‌های نت‌نویسی مثل نت‌نویسی پیانو و نت‌نویسی موسیقی مجلسی پشتیبانی می‌کند. همچنین می‌توانید برای

نابینایان نیست، ولی مثل اوسی‌آر برای افراد نابینا، به‌خصوص دانش‌آموزان رشته موسیقی و موسیقی‌دانان بسیار کاربردی است. این فناوری با تبدیل نت‌های چاپی به نسخه دیجیتالی امکانات متعددی شامل پخش موسیقی نوشته‌شده، خواندن نت‌های موسیقی در رایانه با برنامه‌های ویژه این کار، ویرایش نت‌ها، چاپ نت‌ها به خط بریل و... را در اختیار کاربران نابینا می‌گذارد.

فناوری اوام‌آر برای اولین بار در دهه شصت میلادی، وقتی دستگاه‌های اسکنر در دسترس عموم قرار گرفت، در دانشگاه فناوری میشیگان شروع شد. بعداً در دهه هشتاد میلادی گروهی از دانشجویان دانشگاه واسدا، در ژاپن یک سامانه اوام‌آر را به نمایش گذاشتند که به یک روبات متصل بود که می‌توانست نت‌های موسیقی چاپی را بخواند و با زدن کلیدهای پیانو آنها را اجرا کند.

امروزه علاقه بسیاری نسبت به اوام‌آر وجود دارد، زیرا این فناوری می‌تواند در دیجیتالی کردن حجم عظیمی از نت‌های موسیقی که از قرن هفدهم میلادی تاکنون چاپ شده است به ما کمک کند. فناوری اوام‌آر هنوز در حال گسترش است، ولی هدف این فناوری هنوز همانی است که در ابتدای کار موردنظر سازندگان آن بود، یعنی رمزگشایی و تفسیر سریع‌تر و دقیق‌تر علامت‌های نت‌نویسی موسیقی از تصاویر اسکن‌شده.

یکی از برنامه‌هایی که از امکان اوام‌آر بهره‌مند است برنامه رایگان، منبع‌باز و دسترس‌پذیر [میوزاسکور](#) است. این برنامه که برای سیستم‌عامل‌های ویندوز، مک‌اواس و لینوکس ارائه شده است از ورودی‌ها و قالب‌های متعددی پشتیبانی می‌کند. این برنامه امکانات مختلفی از قبیل پخش و ویرایش پرونده‌های نت موسیقی مثل میدی، میوزیک‌اکس‌ام‌ال و سایر قالب‌های پرستفاده برای نت‌های موسیقی را دارد. همچنین این برنامه می‌تواند نت‌های موسیقی را به قالب‌های دیگر نت موسیقی یا به پرونده صوتی تبدیل کند.

نگاهی به پدیده رد دسته‌جمعی نابینایان پذیرفته‌شده در آزمون استخدامی آموزش و پرورش رؤیا بابایی: خبرنگار حوزه معلولان

اقدام وزارت آموزش و پرورش در رد گسترده نابینایان پذیرفته‌شده در آزمون استخدامی این وزارتخانه بی‌عدالتی بزرگی بود که اخیراً صورت گرفت؛ اقدامی که علاوه بر تبعیض علیه نابینایان، توانمندی آنها را که تحصیل‌کرده‌ترین طیف در میان انواع معلولیت‌ها هستند، زیر سؤال برد و سرنوشت بسیاری از نابینایان را دچار تغییر و چالش کرد.

روی دیگر این سکه این است که این وزارتخانه از سویی با قید پذیرش معلول در دفترچه آزمون استخدامی تبعیت خویش را از اجرای سهم ۳ درصد استخدام معلولان اعلام می‌کند و از سوی دیگر با رد صلاحیت پذیرفته‌شدگان، قانون را دور می‌زند و علاوه بر آن دلیل عامه‌پسندی برای دور زدن قانون پیدا و در محکمه با توسل به این دلیل که نابینایی علت نپذیرفتن افراد بوده است، خود را تبرئه می‌کند!

فارغ از نگاه حقوقی به مسئله، این اقدام انسانی نیست. این رفتار از وزارت آموزش و پرورش که رسالت آموختن و روشنگری آحاد جامعه را بر دوش دارد و وظیفه دارد قانون‌مداری، عدالت و انسانیت را به جامعه بیاموزد، اصلاً زینده نیست.

پخش نت‌های موسیقی تبدیل‌شده از بین آلت‌های موسیقی مجازی با کیفیتی که برنامه به شما ارائه می‌دهد، آلت‌های موسیقی موردعلاقه خود را انتخاب کنید. این برنامه امکانات مختلف دیگری را هم دارد که برای یک دانش‌آموز موسیقی یا موسیقی‌دان مفید است و با کار با برنامه می‌توانید با آنها آشنا شوید.

برنامه دیگری که هرچند از فناوری اوام‌آر پشتیبانی نمی‌کند، ولی معرفی آن لازم به‌نظر می‌رسد، برنامه [وایت‌نت](#) است. این برنامه که توسط برنامه‌نویسان ایرانی طراحی شده، یک برنامه تحت وب رایگان است که با استفاده از آن می‌تواند پرونده‌های اکس‌ام‌ال و میوزیک‌اکس‌ام‌الی را که بعد از تبدیل نت‌های موسیقی اسکن‌شده، از برنامه‌های اوام‌آر مثل میوزاسکور و پلی‌اسکور تو شیت میوزیک استخراج یا از اینترنت دریافت کنند و با استفاده از موتور صوتی بخوانند. مزیت این روش خواندن موسیقی نسبت به بریل در دسترس بودن، رایگان بودن و راحتی بیشتر آن است.

درنهایت بد نیست برای تکمیل مطلب با سرویس [بریل‌میوز](#) آشنا شویم. این سرویس رایگان برخط پرونده‌های میوزیک‌اکس‌ام‌ال را دریافت و آن را به نت‌های موسیقی بریل تبدیل می‌کند. خروجی این برنامه یک پرونده است که می‌توانید آن را با چاپگرهای بریل چاپ کنید یا با برجسته‌نگار بخوانید.

شما می‌توانید پرونده‌های میوزیک‌اکس‌ام‌ال را برای آثار معروف و قدیمی در اینترنت پیدا یا نت‌های موسیقی چاپی را با استفاده از برنامه‌های میوزاسکور یا پلی‌اسکور تو شیت میوزیک به پرونده میوزیک‌اکس‌ام‌ال تبدیل کنید و سپس پرونده‌ای را که دریافت یا تبدیل کرده‌اید، با این سرویس به نت‌های بریل تبدیل و از آن استفاده کنید.

است روی موضوع جذب آموزگار ابتدایی استثنایی که عملی شده، بحث کنیم تا مشکلات این زمینه رفع شود.

وی همچنین بیان کرد: در برخی شهرها یک فرد کم‌بینا را رد و در جای دیگری فرد کم‌بینا را پذیرفته بودند و این نشان می‌دهد آموزش و پرورش برای پذیرفتن نابینایان، حتی وحدت رویه هم نداشته است.

یک گام به جلو

این فعال حوزه معلولان کشور گفت: با پیگیری ما و اطلاع به وزیر، وزارتخانه پذیرفت که نابینایان را در این مرحله به‌صرف نابینایی رد نکند، بلکه آنها را به مرحله دیگری از مصاحبه بفرستد.

معینی توضیح داد: وزارتخانه یک دستورالعمل را به‌صورت ویدئوکنفرانس به استان‌ها اعلام کرد و گفت که همه استان‌ها باید نابینایانی را که در مرحله اول به‌صرف نابینایی رد کرده‌اند، به مصاحبه مجدد دعوت کنند؛ به این منظور که توانایی همه افراد رد شده در کمیسیون اول، در کمیسیون دوم احراز و تعیین شود.

وی افزود: بعد از تصمیم‌گیری برای دعوت دوباره از نابینایان و شرکت در کمیسیون، استان اصفهان این اقدام را انجام داد و در تهران هم از ۲۷ نفر، ۲۶ نفر به مصاحبه دوم دعوت شدند.

مصاحبه مجدد به معنای استخدام نیست

معینی ابراز داشت: اقناع وزارتخانه برای دعوت مجدد از نابینایان پذیرفته شده در آزمون استخدامی آموزش و پرورش، یک‌قدم به عقب راندن وزارتخانه بود، اما نباید این‌گونه تعبیر شود که دعوت دوباره به مصاحبه مساوی با جذب و استخدام قطعی است.

وی با اشاره به اینکه وزارتخانه بر جذب نکردن نابینایان پافشاری می‌کند، دعوت دوباره به مصاحبه را دستاورد مهمی دانست و اذعان کرد: در همین مرحله هم اگر تعدادی از نابینایان بتوانند از سد مصاحبه عبور کنند و استخدام شوند؛ همین که ما توانسته باشیم از حذف و رد

رد گروهی نابینایان

مدیرعامل شبکه تشکلهای نابینایان و کم‌بینایان چاوش در گفتگو با خبرنگار نسل مانا درباره جزئیات پذیرفتن نابینایان در آموزش و پرورش گفت: اخیراً تعداد زیادی از افراد نابینا که در آزمون استخدامی آموزش و پرورش قبول شده بودند، در مرحله بعدی رد شدند.

سهیل معینی افزود: بعد از رد جمعی نابینایان به وزارتخانه اعتراض کردیم و گفتیم دست‌کم در پست‌های مربوط به جذب در آموزش و پرورش استثنایی نباید این اتفاق صورت می‌گرفت. ما قبول داریم که برخی از افراد نابینا ممکن است توانایی کافی را نداشته باشند، اما این‌گونه نیست که همه آنها شرایط و توانایی لازم را نداشته باشند؛ بنابراین فرد نابینا فقط باید با توجه به توانمندی‌هایش سنجش شود.

عدم پذیرش به دلیل نابینایی

سهیل معینی بیان کرد: به دنبال رد گسترده نابینایان مسئله را پیگیری کردیم و متوجه شدیم برای رد این افراد یک دلیل محوری اعلام شده است و آن این بود که در تمام کمیسیون‌های پزشکی به افراد گفته بودند به‌صرف نابینایی پذیرش نمی‌شوید و اصلاً به مباحثی مانند توانمندی و مهارت افراد توجه نشده بود.

او افزود: پیگیری‌های بعدی نشان داد نابینایان حتی برای پست‌هایی مانند آموزگار استثنایی هم رد شده‌اند و خبرها حاکی از شیوه برخورد غیرحقوقی و غیراخلاقی با آنها بود، یعنی افراد نابینا صرف‌نظر از پذیرفته نشدن، تحقیر شده و اهانت دیده بودند.

مدیرعامل انجمن باور ادامه داد: هر دو موضوع برای ما اهمیت داشت و درنهایت در ادامه پیگیری‌ها موفق به طرح مسئله با شخص وزیر آموزش و پرورش شدیم.

معینی توضیح داد: دلایل وزارتخانه این بود که سهمیه هزار نفر جذب برای آموزش و پرورش استثنایی در حوزه معلولان هنوز عملی نشده است که ما گفتیم فعلاً بهتر

چهارم‌حال و بختیاری و کردستان، حتی نمایندهٔ بهزیستی به جلسهٔ دوم هم دعوت نشده است که در حال پیگیری این مسئله هستیم.

لزوم تصمیم‌گیری تخصصی

معینی ابراز داشت: حتی اگر قرار است افراد نابینا صرفاً به دلیل نابینایی از پذیرش در دستگاه‌ها رد شوند، این تصمیم باید در کمیسیونی که نمایندگان بهزیستی و گروه هدف در آن حضور دارند اتخاذ شود. یعنی در وزارت آموزش و پرورش کمیسیونی تخصصی باید معیارهای جذب افراد دارای معلولیت در پست‌های مختلف را مشخص کند؛ نه اینکه افراد سلیقه‌ای نظر بدهند، بدون اینکه معیارها و دلایل عدم احراز مشاغل برای نابینایان مشخص شده باشد.

رئیس هیئت‌مدیره انجمن باور اضافه کرد: دلیل عدم احراز یک پست توسط یک نابینا باید توضیح داده شود و معیارها تعیین کنند که اگر یک نابینا نمی‌تواند پستی را احراز کند، آیا افراد کم‌بینا هم نمی‌توانند؟ آیا نابینایان دیگر با مهارت‌های ویژه‌تر هم نمی‌توانند؟ این کمیسیون باید بگوید افراد با چه میزان توانایی قادر به احراز جایگاه‌های شغلی هستند.

به گفتهٔ معینی معیارها باید بر اساس عوامل توان‌بخشی و به‌صورت تخصصی تبیین شود تا سلیقهٔ افراد اعمال نشود.

تخلف در کمیسیون‌ها

معینی با بیان این مطلب که در رد نابینایان تخلفاتی هم صورت گرفته بود، اظهار داشت: در بسیاری از شهرها از جمله تهران کمیسیون‌های مربوط به پذیرش نابینایان بدون حضور نمایندهٔ بهزیستی تشکیل شده بود، درحالی‌که طبق شیوه‌نامهٔ خود آموزش و پرورش، حضور نمایندهٔ بهزیستی در این کمیسیون‌ها الزامی است.

وی افزود: دو هفته پیگیر این مسئله بودیم. سازمان بهزیستی می‌گفت ما به کمیسیون دعوت نشدیم و

صددرصدی پذیرفته‌شدگان نابینا پیشگیری کنیم برنده‌ایم.

کمبود نیرو علت عدم جذب معلولان

معینی گفت: یکی از دلایلی که آموزش و پرورش برای نپذیرفتن معلولان و نابینایان می‌آورد، این است که چون امکان جذب نیرو محدود است، این سازمان می‌خواهد از یک نیرو به‌تناسب نیاز خود در جایگاه‌های مختلف استفاده کند؛ یک روز نیرو را به مدرسهٔ استثنایی بفرستد و در مقطع دیگری به مدارس عادی و در شرایط دیگری به جایگاه‌های دیگر.

وی یادآور شد: این دلیل به‌خاطر هم‌خوانی با مقدرات کنونی آموزش و پرورش درست است، اما می‌توان آن را به دلیل مخدوش کردن جذب نیروی تخصصی نادرست دانست.

معینی تأکید کرد: در شرایط درست، آموزش و پرورش باید نیروی تخصصی بگیرد و وقتی کسی برای آموزش و پرورش استثنایی جذب می‌شود، جابه‌جایی او کار نادرستی است و امکان آموزش تخصصی را از بین می‌برد.

وی خاطر نشان کرد: آموزگار ناشنوایان، نابینایان، طیف اُتیسیم، معلولان کم‌توان ذهنی و... باید به‌صورت تخصصی فقط این گروه‌ها را آموزش دهد و هر سال مهارت‌های موردنیاز گروه هدف را در خود تقویت کند و استفاده از نیروها به دلیل کمبود نیرو، علمی نیست.

تغییر نمایندهٔ بهزیستی

معینی همچنین از تغییر نمایندهٔ سازمان بهزیستی در کمیسیون‌ها خبر داد و گفت: این تغییر به درخواست ما صورت گرفت، چون نمایندهٔ قبلی از نابینایان دفاع نکرده بود و این بار نماینده‌ای به کمیسیون فرستاده شد که خود نابیناست و فضای جلسات با این اقدام تغییر کرد.

این فعال حوزهٔ معلولان همچنین بیان کرد: البته به ما خبر داده‌اند که متأسفانه در برخی استان‌ها مانند گلستان،

اجرای درست سهمیه استخدام معلولان

معینی اظهار داشت: بحث بعدی این است که سهمیه ۳ درصد استخدام معلولان به چه شکل اجرا شود که هم حقوق افراد معلولان رعایت شود و هم افرادی جذب شوند که توانمندی اجرای آن پست را داشته باشند.

وی تشکیل کمیسیون‌های تخصصی و تدوین ضوابط جذب معلولان در هر پست را دو اقدام مهمی خواند که باید صورت گیرد تا بخش عمده‌ای از مشکلات اجرای سهم ۳ درصد هم برای معلولان هم برای دستگاه‌ها رفع شود.

لزوم ارزیابی

وی گفت: واقعیت این است که گاه افرادی در این سهمیه جذب شده‌اند که واقعاً برای احراز آن جایگاه توانمند نیستند یا توانمندی کافی را ندارند. ما اگر مدافع حقوق معلولان هستیم، باید مدافع حقوق دانش‌آموزان دارای معلولیت هم باشیم و بپذیریم که برای آموزش دانش‌آموزان معلول باید از نیروهای آموزشی خوب و کاربلد بهره برد تا آنها توانمند تربیت شوند.

به گفته معینی یکی از چالش‌ها در آموزش و پرورش استثنایی این است که این سازمان می‌گوید من دیگر نمی‌خواهم نیروی دارای معلولیت جذب کنم؛ برای اینکه از نیروی معلول اشباعم و آموزش و پرورش در تمام سال‌های گذشته هر نیروی دارای معلولیتی را که جذب کرده، به آموزش استثنایی فرستاده است و ما اکنون به افراد غیرمعلول نیاز داریم.

وی تأکید کرد: بنابراین ما نباید هر فرد دارای معلولیت را با تکیه به سهمیه ۳ درصد استخدام معلولان وارد آموزش و پرورش یا هر دستگاه دیگری کنیم، درحالی‌که آن فرد در مقام عمل توانمندی نداشته باشد، بلکه باید در این خصوص فیلتر صورت گیرد و کمیسیون‌هایی باید توانایی افراد را ارزیابی کنند.

آموزش و پرورش می‌گفت ما بهزیستی را دعوت کرده‌ایم؛ در نهایت متوجه شدیم نامه آموزش و پرورش در سیستم دولتی ثبت نشده و در نتیجه بهزیستی هم آگاه نبوده است. بعد آنها را راهنمایی کردیم که آموزش و پرورش باید نامه را به کدام بخش از سازمان بهزیستی ارسال کند.

دفاع سازمان امور استخدامی

معینی خاطر نشان کرد: در دفترچه آزمون استخدامی برای پست آموزگار استثنایی، سهمیه معلولان قید شده بود و طبیعتاً افراد نابینا هم در آن شرکت کردند. پس از قبولی نابینایان، وزارتخانه گفت فرد نابینا در این پست نمی‌تواند جذب شود، ولی باقی انواع معلولیت می‌توانند، درحالی‌که این نکته در دفترچه اصلاً قید نشده بود. وی افزود: دفاع سازمان امور استخدامی از عدم قید نوع معلولیت برای پست‌های مختلف این بود که ما بر اساس حکم دیوان نمی‌توانیم در دفترچه بگوییم که کدام گروه معلولیت در این پست می‌تواند استخدام شود و کدام نوع معلولیت نمی‌تواند.

این فعال حوزه معلولان این پاسخ سازمان امور استخدامی را چالش خواند و گفت: باید روی این مسئله کار کرد، چون در برخی پست‌ها توانمندی جسمی خاصی مورد نیاز است و باید در دفترچه قید شود تا افراد با علم به توانمندی مورد نیاز دستگاه‌ها در آزمون‌ها شرکت کنند.

پیگیری اهانت‌ها

مدیرعامل شبکه تشکل‌های نابینایان و کم‌بینایان اذعان کرد: موضوع مهم بعدی رفتار منفی با نابینایان و توهین به آنان در کمیسیون‌ها بود. وزارتخانه منکر این اتفاق شد، اما شاهدان عینی برخورد نامناسب و ادبیات ناموجه کمیسیون‌ها و همچنین رویه استان‌هایی مانند اصفهان که چهارده نفر از افراد نابینا را با شیوه برخورد نامناسب رد کردند، به‌عنوان گواه این موضوع معرفی شدند.

خواسته‌های کوتاه‌مدت

مدیرعامل شبکه‌تشکل‌های نایبانیان و کم‌بینانیان چاووش گفت: تلاش می‌کنیم تا نایبانیان به‌صرف نایبانی از جذب در همه‌دستگاه‌ها محروم نشوند و در همه‌استان‌ها برای تشخیص توانایی آنها بررسی‌های عمیق‌تری صورت گیرد. معینی تأکید کرد: وزارتخانه و همه‌دستگاه‌ها باید بپذیرند که حتی عدم‌پذیرش نایبانیان هم باید با برخوردهای شایسته و صحیح همراه شود، هیچ فردی حق اهانت به آنها را ندارد و توهین‌کنندگان باید مورد پیگرد قرار گیرند.

مدیرعامل انجمن باور افزود: تشکیل کمیسیون تخصصی برای تدوین ضوابط جذب در پست‌های مختلف، مطالبه‌جدی ماست تا در سال‌های بعد شاهد اقدام سلیقه‌ای نباشیم. وی گفت: سازمان امور استخدامی در پذیرش معلولان برای مشاغل، نوع معلولیت را قید کند تا گروه‌های معلولین با علم و آگاهانه در آزمون شرکت کنند.

این فعال حوزه‌معلولان همچنین تأکید کرد: سازمان بهزیستی باید بداند گماردن تنها دو نفر برای پیگیری سهم ۳درصد کافی نیست و این مسئله این‌قدر مهم است که باید برایش کارگروه تخصصی تشکیل شود؛ نه آنکه همین معدود افراد صاحب تجربه چندساله در این زمینه را انتقال دهند یا با سپردن مسئولیت‌های دیگر موجب سلب تمرکز و اتلاف تجربه چندین‌ساله آنها شوند.

رد نایبانیان به دلیل نایبانی خلاف است

مدیرکل آموزش و پرورش استان اصفهان رد نایبانیان به دلیل نایبانی را خلاف قانون دانست. محمدرضا ابراهیمی گفت: اگر نایبانی ملاک پذیرفتن افراد نایبانی در آموزش و پرورش باشد، این خلاف مصوبات است و وجاهت ندارد؛ مگر آنکه عوامل دیگری در این تشخیص دخیل باشد. ابراهیمی رد نایبانیان به دلیل نایبانی را مربوط به دور اول مصاحبه با آنها دانست و افزود: این

مسئله در مرحله دوم مصاحبه و دعوت آنها به کمیسیون مجدد اصلاح شد.

وی ادامه داد: قرار نبود افراد به دلیل نایبانی از پذیرش در آموزش و پرورش محروم شوند و ممکن است دلایل کمیسیون پزشکی موارد دیگری، جز نایبانی بوده باشد.

این مسئول همچنین خبر رد نایبانیان در کمیسیون دوم را نپذیرفت و افزود: اگر چنین اتفاقی رخ داده است، من موضوع را پیگیری خواهم کرد و همچنین از همراهی نماینده این گروه نیز استقبال می‌کنم.

ابراهیمی بیان کرد: من نایبانیان را افرادی توانمند و با قدرت تشخیص بالا می‌دانم و در مجموعه خودم، حتی فرد نایبانی است که مدیریت مدرسه‌ای را بر عهده دارد. او گفت: آموزش ابتدایی عادی خاص است و مثلاً اگر کسی لکنت‌زبان داشته باشد، برای دبیری می‌تواند پذیرفته شود، اما برای آموزگاری، چون بحث پایه دانش‌آموزان و خواندن و نوشتن آنها مطرح است، این امکان وجود ندارد.

مصاحبه‌های صوری

باینکه مدیرکل آموزش و پرورش استان اصفهان نپذیرفتن نایبانیان به علت نایبانی را رد کرد، اما یکی از نایبانیان پذیرفته‌شده در آزمون استخدامی آموزش و پرورش گفت: همه سیزده‌نفری که به مصاحبه مرحله اول دعوت شده بودیم، دسته‌جمعی رد شدیم و فقط افراد دارای بینایی متوسط و روبه‌بالا پذیرش شدند. به ما گفتند که چون نایبانی مطلق هستیم، نمی‌توانند ما را بپذیرند. رحیمی که برای پست آموزگاری استثنایی در آزمون اخیر پذیرفته شده، اما جذب نشده است، با بیان اینکه نمایندگان بهزیستی به‌جای دفاع از ما جلسه را ترک کردند، افزود: در مرحله اول کمیسیون پزشکی که با حضور چند پزشک تشکیل شده بود، پرسش‌هایی مانند چگونگی مواجهه با دانش‌آموز بدخط یا شیوه تصحیح املا دانش‌آموز از من پرسیده شد که هیچ‌یک منشأ پزشکی نداشت.

همقدم با سم در دنیای مشاغل گردآوری و ترجمه: میرهادی نائینی‌زاده

— سلام رفقا! امیدوارم حالتون خوب باشه و کم کم تونسته باشید یاد بگیرید یه زندگی خوب بسازید که با نابینایی سازگار باشه. امروزم مثل قسمت‌های قبلی با یه نابینای موفق صحبت می‌کنم که یه کار دیگه رو انجام می‌ده. امروز دنی با منه.

دنی! اول یه کم برام راجع به وضعیت نابیناییت بگو!

— سلام سم! خوشحالم که با تو حرف می‌زنم و اگه بخوام بگم دیدم چطوره، می‌تونم بگم خیلی خیلی نوسان داره. یه‌روز از خواب بیدار می‌شم و می‌بینم خیلی خوب می‌بینم و یه‌روز دیگه اصلاً این‌طوری نیست.

— خب دنی! راجع به کارت برامون صحبت کن، چی کار می‌کنی؟

— خب! کار من به وندینگ ماشین^۱ مربوط می‌شه؛ ماشینایی که با پرداخت پول و انتخاب چیزی که می‌خواهی به صورت الکترونیک برای شما کار می‌کنه و هیچ فروشنده‌ای در کار نیست. کار من یه بخشی از برنامه اشتغالیه که توی ایالت آلاباما برای نابیناها اجرا می‌شه. من شش ماه مدرسه رفتم و یاد گرفتم دقیقاً چطور باید وندینگ ماشینا رو پر کرد.

او ادامه داد: هشتم مردادماه ما به کمیسیون پزشکی دوم دعوت شدیم. این بار در کمیسیون هیچ پزشکی حضور نداشت و فقط مسئول منابع انسانی آموزش و پرورش، رئیس آموزش استثنایی و دو نماینده از بهزیستی حضور داشتند. در جلسه دوم از من خواستند تدریس کنم. من سابقه تدریس دارم، اما سؤال این است که اگر ماهیت کمیسیون، پزشکی است، چرا از من تدریس خواسته می‌شود. تدریس باید در جریان مصاحبه صورت بگیرد تا دانش و تسلط فرد سنجیده شود. این جوان نابینای اصفهانی همچنین با گله‌مندی از رفتار نادرست افراد در کمیسیون دوم، گفت: صندلی‌ها را جابه‌جا کردند و از من خواستند صندلی خودم را از میان آنها پیدا کنم یا اینکه گفتند حدس بزن ما در این اتاق چند نفریم، درحالی که این رفتار، تمسخر و اهانت مسلم به یک نابیناست که متأسفانه از سوی افرادی که در سیستم آموزشی کشور نقش دارند دیده می‌شود.

رحیمی بیان کرد: کمیسیون نظر خود را در مورد من «عدم برخورداری از توانمندی‌های فردی» اعلام کرد، درحالی که تشخیص این ویژگی در صلاحیت کمیسیون پزشکی نیست. این جوان اصفهانی که دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد در رشته مشاوره شغلی است، توضیح داد: دعوت نابینایان به کمیسیون دوم در واقع اقدامی ظاهری و صوری بود تا از فشارهای ناشی از اقدام قبلی خود در راستای رد نابینایان به دلیل نابینایی بکاهند و بگویند این بار توانایی افراد از منظر پزشکی بررسی شد، درحالی که نظر نهایی کمیسیون نشان می‌دهد کمیسیون دلیلی آورده که بررسی آن را در صلاحیت و اختیار خود نداشته است. این پرونده روی میز تحریریه نسل مانا همچنان باز است و پیگیری‌ای ما در این خصوص ادامه خواهد داشت.

به دستگاهی گفته می‌شود که بدون vending machine. ^۱ نیاز به فروشنده، اجناس را به خریداران عرضه می‌کند.

- چند وقته داری این کارو می‌کنی؟

- فکر می‌کنم پونزده سالی می‌شه.

- تو اشاره کردی که کارت فقط وندینگ ماشینا نیست. توی کافه‌ها، اسنک‌شاپ‌ها و جاهایی از این جور کارا هم هست که تو می‌تونی فعال باشی؟

— سم! فقط اینایی که گفتم نیست. بذار اتفاق تازه‌ای رو که از ماه مارس افتاده، برات بگم. یه مرکز جراحی هست که کارایی مثل آندوسکوپی و کولونوسکوپی انجام می‌ده. اینا خواستن که یه وندینگ ماشین داشته باشن که توش آب سیب و کوکا باشه. خب! چه چیزی بهتر از اینکه من برم دستگاه‌هاشون رو برایشون پر کنم؟

— تو حتی توی پایگاه‌های نظامی و زندان‌ها هم مشغولی دنی؟

— خب! آره، یه پایگاه نظامی هست توی آلاباما که من بهشون سرویس می‌دم. زندان هم برای ملاقاتی‌ها یه ماشین اسنک‌فروشی داره که من پرش می‌کنم، البته کار زندان از وقتی که بیماری همه‌گیر شروع شد از رونق افتاد، ولی خب! حالا داره دوباره جون می‌گیره. زندان نه تا ماشین داره که هفته‌ای یه بار پر می‌شه و پایگاه نظامی هفتادتا. بخوام کلی بگم؛ هفته‌ای بین ۱۲۰ تا ۱۵۰ تا ماشین هست که پر کردنش با منه.

- به نظر خیلی می‌رسه!

- آره! تنهایی اگه بخوای کار کنی، خب! خیلی زمان بره. من شنبه‌ها مرتب دارم کار می‌کنم و فکر کنم این پرکاری تا آخر سال ادامه داشته باشه. همون طور که گفتم بین ۱۲۰ تا ۱۵۰ تا ماشین تو جاهای مختلف هست که باید پر شه.

— خب! همه‌مون می‌دونیم کارت سخته، ولی به نظر می‌رسه درآمد بدی نداری دنی؟

— سم! نمی‌گم که یه زندگی عالی دارم، ولی خب! مطمئنم که دارم خوب زندگی می‌کنم. تنها مشکل اینه که ماشینا خودشون پر نمی‌شن و تو باید صبح زود از خوابت بزنی و بری پرشون کنی.

— یه کم درباره آموزش‌هایی که دیدی بیشتر برامون صحبت کن! گفتم یه آموزش شش‌هفته‌ای داشتی؟

— نه سم! شش‌ماه بود و ما باید تو خوابگاه مدرسه نابینایان و ناشنوایان آلاباما می‌موندیم و یاد می‌گرفتیم چطوری ماشین فروش خوابگاه خودمون رو که خیلی هم بزرگ نبود پر کنیم. بعد تو مراحل بعدی باید می‌رفتیم تو خوابگاه‌های دیگه و همین کارو انجام می‌دادیم. ما باید یاد می‌گرفتیم چطوری ماشینا رو پر کنیم، چطوری قیمت‌ها رو به چیزایی که می‌فروشیم مربوط کنیم و چه شکلی یه فهرست از چیزایی که داریم تهیه کنیم.

— سؤال بعدی من اینه که از چه وسایل و ابزار استفاده می‌کنی برای اینکه کارت رو بتونی بهتر پیش ببری؟

— چیزایی که من ازشون استفاده می‌کنم یه CC TV هست با یه درشت‌نما و یه کامپیوتر که به من کمک می‌کنه محاسباتم رو انجام بدم، البته برای جابه‌جایی هم از یه راننده کمک می‌گیرم که بتونه وسایلی رو که می‌خوام ببرم، برام جا به جا کنه.

- از کی فهمیدی که داری کم‌بینا می‌شی؟

- فکر کنم وقتی نوجوون بودم، شروع شد.

- دنی! قبل این کار، کار دیگه‌ای هم داشتی؟

— بله! من دوازده سال کار برقی می‌کردم. وقتی این رو به مردم می‌گم، کلی تعجب می‌کنن.

— مرسی دنی! که با من حرف زدی و تجربه‌هات رو برامون گفتی.

در حقوق داخلی، اصول ۲۸ و ۴۳ قانون اساسی، به‌نوعی به این حق اشاره کرده است. به‌صورت خاص هم کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت مصوب سال ۲۰۰۶م، در ماده ۲۷، هم در بخش دولتی هم در بخش غیردولتی این حق را مورد شناسایی قرار داده که دولت ایران این کنوانسیون را در سال ۱۳۸۷ش تصویب کرده است و به‌عنوان یک قانون الزام‌آور داخلی می‌توان به آن استناد کرد.

زهرا عابدینی: از اصل ۴۳ قانون اساسی می‌توان استنباط کرد گاهی ممکن است در بهره‌مندی از امکانات عدالت رعایت نشود؛ بنابراین دولت مکلف است برای فعالیت‌های مختلف، شرایط و امکانات مناسب ایجاد کند. این اصل بر تکلیف دولت بر ایجاد محیط عادلانه و رقابتی تأکید داشته است. در قانون حمایت از معلولان سال ۱۳۹۶ش دولت مکلف شده است ۳ درصد از سهمیه‌های استخدامی خود را به افراد دارای معلولیت اختصاص دهد. در قانون مدیریت خدمات کشوری که در سطح کلان، دستگاه‌های اجرایی باید در استخدام‌های رسمی و پیمانی خود آن را رعایت کنند، بندی وجود دارد که شاید به‌نوعی این حق افراد دارای معلولیت را تحت‌الشعاع قرار داده است؛ بند ۴۲ این قانون که یکی از شرایط استخدام افراد را داشتن سلامت جسمی و روانی بیان کرده و آیین‌نامه‌ای هم در مورد این بند به تصویب رسیده است که در ادامه در مورد آن بیشتر صحبت می‌کنیم.

نگین حیدری: در مورد چالشی که مدتی است معلولان با آموزش و پرورش در زمینه استخدام دارند، داستان چیست؟ آموزش و پرورش در زمینه استخدام معلولان، به‌ویژه معلولان با آسیب بینایی چه موضعی دار

سرگران: با توجه به اینکه آموزش و پرورش، به دلیل کمبود شدید نیروی انسانی، هر سال تعداد قابل‌ملاحظه‌ای را استخدام می‌کند، چالشی که گفتید بیشتر از سایر دستگاه‌ها به چشم می‌آید. هر سال باید

معلولان و چالش استخدام در آموزش و

پرورش راهکار و رویکرد حقوقی

نگین حیدری: کنشگر حوزه حقوق معلولان

در نخستین شماره از سلسله مطالب معلولان و قوانین ایران، با دو نفر از حقوقدانان برجسته نابینا همراه شده‌ایم: ناصر سرگران، دکتری حقوق بین‌الملل از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، وکیل دادگستری و مدرس دانشگاه و رئیس هیئت‌مدیره انجمن رفاه نابینایان سقز است و بیش از ده سال است که در زمینه حقوق افراد دارای معلولیت فعالیت می‌کند و زهرا عابدینی، پژوهشگر دوره دکتری حقوق عمومی دانشگاه قم و مدرس دانشگاه است. او در حال حاضر عضو کمیته حقوق دانان نابینای مؤسسه توسعه حقوق فقرزدایی است. در ادامه می‌توانید گفتگوی نسل مانا با این دو حقوقدان نابینا را از نظر بگذرانید.

وقتی صحبت از معلولان و چالش استخدام می‌کنیم، آیا در مجموعه مدون قانونی کشورمان، برای استخدام معلولان قوانین خاصی داریم و آیا می‌توانیم از قوانین دیگر برای استخدام معلولان و شغل‌گزینی آنها استفاده کنیم؟

دکتر ناصر سرگران: هنگام سخن‌گفتن از استخدام، از داشتن شغل مناسب صحبت می‌کنیم. این حق به‌عنوان یکی از حقوق رفاهی و بشری، در میثاق حقوق اقتصادی اجتماعی به‌عنوان معاهده‌ای الزام‌آور که دولت ایران هم به آن پیوسته، شناسایی شده است.

نسل‌مانا

افتاده، این است که معلولان بعد از یک فرایند یکی‌دوساله، درنهایت به دلیل معلولیت و بدون توجه به توانمندی‌هایی که دارند رد صلاحیت شده‌اند.

حیدری: نکته‌ای که می‌خواهم به صحبت‌های کارشناسان محترم این شماره اضافه کنم این است که اولاً نمایندگان سازمان بهزیستی، گاه حتی به رسالت و وظیفه‌ای که در جلسه‌های کمیسیون‌های استخدامی معلولان دارند، انواع معلولان و توانایی هر گروه از آنها آگاه نیستند؛ در نتیجه حضور مؤثری هم در جلسات نمی‌توانند داشته باشند. از سوی دیگر در شکایتی که چند سال پیش بهزیستی در خصوص حمایت از حقوق استخدامی معلولان در دیوان عدالت مطرح کرد، کمیته حقوق استخدامی دیوان عدالت ضمن ارجاع به دفاعیات نماینده آموزش و پرورش استدلال کرد که ماده ۱ آیین‌نامه بند ۲ قانون مدیریت خدمات کشوری به دستگاه اجرایی برگزارکننده آزمون تکلیف کرده که باید در مورد صلاحیت علمی و توانایی جسمی کسی که متقاضی استخدام است اظهار نظر کند. در ماده ۳ همان آیین‌نامه به دستگاه اجرایی اختیار داده که از طریق مصاحبه علمی و کمیسیون پزشکی، صلاحیت‌ها را احراز کند. بعد در ماده ۵ این موضوع را که معلولیت فرد مانع انجام حرفه مورد نظر نیست، به بهزیستی واگذار کرده است، یعنی اختیار و صلاحیت نماینده بهزیستی را تحت‌الشعاع آن دو ماده قبل قرار داده است. کمیته با همین استناد و استدلال شکایت بهزیستی را رد کرد.

پرسش بعدی این است با مانع‌تراشی که آموزش و پرورش هر سال به شکلی و با سیاستی در استخدام معلولان کرده است، چه اقدام حقوقی تا به حال انجام شده و آیا نتیجه‌بخش بوده است؟

سرگران: آموزش و پرورش در سال ۱۳۸۹ شش آزمون برگزار کرد، بسیاری از معلولان با استفاده از سهمیه در آن آزمون شرکت کردند که رد صلاحیت شدند. شکایت‌هایی در دیوان عدالت مطرح و آرای متناقضی

سهمیه‌های مختلف که یکی از آنها سهمیه ۳ درصد معلولان است، در دفترچه آزمون پیش‌بینی شود، البته در استخدام‌های شرکتی، در اغلب موارد، سهمیه ۳ درصد معلولان را فراموش می‌کنند.

استخدام‌های آموزش و پرورش با رشته‌هایی که اغلب نابینایان از آن استقبال می‌کنند همخوانی دارد، سهمیه ۳ درصد را هم پیش‌بینی می‌کند، نابینایان در آزمون شرکت و نمره قبولی را کسب می‌کنند، ولی کد رشته‌هایی را برای معلولان مشخص می‌کند که اقدامی مثبت نیست، چون معلولان را به حوزه‌های مشخصی محدود کرده‌اند. پس از بررسی مدارک، معلولان به معاینه‌های پزشکی ارجاع داده می‌شوند که در این مرحله مطابق دستورالعمل‌هایی که آموزش و پرورش برای هر آزمونی تعریف می‌کند، نابینایان را از ادامه روند استخدام منع می‌کند و نوبت به مصاحبه هم نمی‌رسد. در ماده ۵ آیین‌نامه بند ۲ ماده ۴۲ قانون مدیریت خدمات کشوری، در خصوص معلولان باید با حضور نماینده بهزیستی تصمیم‌گیری شود که فرد دارای معلولیت شرط توانایی انجام کار را دارد یا نه که این بند نیز در بسیاری موارد نادیده گرفته شده و نوبت به مصاحبه نرسیده است. گاهی هم نماینده سازمان بهزیستی توانایی فرد معلول را تأیید نمی‌کند. چالش اینجاست که متقاضی به دلیل معلولیت رد شده، حال آنکه با سهمیه ۳ درصد معلولان در آزمون شرکت کرده است!

عابدینی: اگر قائل به برابری افراد باشیم، نکته‌ای که باید مدنظر قرار گیرد، توانایی افراد برای انجام کار است، همچنین استعداد، دانش و تخصص فرد. آموزش و پرورش یکی از متخلف‌ترین دستگاه‌ها در خصوص سهمیه ۳ درصد بوده است. این فرایند چند مرحله‌ای استخدام معلولان مانع بزرگی است. نمایندگان سازمان بهزیستی در بسیاری موارد به رسالت اصلی خود که نشان دادن توانایی‌های معلولان است، عمل نکرده‌اند. سمن‌ها باید در این زمینه‌ها مطالبه‌گری مؤثر داشته باشند. رویه ناعادلانه‌ای که مدتی است اتفاق

سرگران: در دستورالعمل اجرایی آزمون استخدامی برای آموزگاری ابتدایی، در قسمت معاینه‌های پزشکی، محدودیت‌های گسترده‌ای مقرر شده است و طیف وسیعی از معلولان بینایی از استخدام بازمی‌مانند. در صورت شکایت فرد هم، در نهایت به همان ضوابط استناد و شکایت رد می‌شود. ضوابط داخلی آموزش و پرورش در مورد استخدام است؛ در صورتی که بر اساس منشور حقوق شهروندی در نظام اداری سال ۱۳۹۵، ضوابط باید به اطلاع مردم برسد. طبق ریزنی‌هایی که شبکه ملی نایبانیان (چاووش) داشته، آموزش و پرورش متقاعد شده متقاضیان را به دلیل معلولیت رد نکند، بلکه آنها در مصاحبه شرکت کنند و با حضور نماینده سازمان بهزیستی شرط توانایی انجام کار را، همه‌جانبه، مورد بررسی قرار دهد، البته این بار آزمون آموزگاری ابتدایی مستقل از دبیری برگزار شد و رد صلاحیت‌ها بیشتر به چشم آمد. با رویکرد جدید آموزش و پرورش باید منتظر نتیجه ماند. به‌رحال تجربه نشان داده وقتی شکایت استخدامی معلولان در دیوان عدالت مطرح شده است، در بسیاری از موارد شکایت به استناد نظریه کمیسیون پزشکی آموزش و پرورش و نماینده بهزیستی رد شده است؛ در نتیجه اگر بتوان کار را بدون رجوع به دیوان دنبال کرد و به سرانجام رساند، بهتر است .

سرگران: اگر واقعاً آموزش و پرورش نخواهد مشکل را حل کند، باید کار به دست قانون‌گذار، یک‌بار برای همیشه، حل شود؛ بدین ترتیب که در اصلاح ماده ۱۵ نقش بهزیستی را پررنگ‌تر کند و معلولیت را جدا از بیماری بداند .

حیدری: در مورد رفتارهای نامناسبی که با معلولان در کمیسیون‌های پزشکی شده است در خصوص مثلاً تشخیص رنگ‌ها، پیدا کردن اشخاص و اشیا و... باید دوستان متقاضی ما در بیان شرایط بینایی خود، اینکه نابینا یا کم‌بینا هستند، صادق باشند، چون با توجه به سهمیه ۳ درصد در آزمون شرکت کرده‌اند و اگر بینایی آنها مشمول تعریف معلولیت نشود، جلسه وجاهتی ندارد،

هم از شعب مختلف دیوان عدالت صادر شد که در نهایت به صدور رأی وحدت رویه ۲ - ۲۵ منتهی گردید. طبق این رأی آموزش و پرورش مکلف شد که سهمیه ۳ درصد را برای معلولان اعمال کند؛ با این‌همه در اغلب آرای صادره از دیوان عدالت، شکایت معلولان متقاضی استخدام رد شده است، به‌ویژه در مورد آموزش ابتدایی. در ماده ۱۵ قانون حمایت از معلولان ۹۶ مراحل استفاده از سهمیه ۳ درصد معلولان کوتاه شد، ولی همچنان شاهد رد صلاحیت داوطلبان دارای معلولیت، به‌ویژه نایبانیان و کم‌بینانیان بوده‌ایم .

عابدینی: با توجه به اینکه سازمان بهزیستی بر اساس لایحه تشکیل سازمان، متولی امور معلولان است، وظیفه حل این مشکل و چالش به وجود آمده هم برعهده این سازمان است، ولی متأسفانه در سازمان بهزیستی با تغییر در مدیریت‌ها، رویکردهای متفاوتی را شاهد هستیم. شاید بعضی از پذیرفته‌شدگان دارای معلولیت مطابق انتظارات عمل نکرده‌اند، ولی بسیاری هم در حوزه آموزش می‌درخشند. بهتر است تعامل بین دستگاه‌ها بیشتر شود. بهتر بود اگر آموزش و پرورش در پذیرفتن نایبانیان برای آموزگار ابتدایی قاطع بود، تصریح می‌کرد و دفترچه بریل را آماده نمی‌کرد.

باید روی این مسئله کار کرد که اولاً افراد دارای معلولیت، به‌ویژه نایبانیان و کم‌بینانیان هدایت شوند به سمت‌وسویی که توانمندی آن را دارند و توسط دستگاه‌های متقاضی نیرو پذیرفته شوند، تحصیلاتشان در چند رشته خاص متمرکز نشود و در نهایت برای همان رشته‌ها هم در آزمون‌های استخدامی شرکت کنند .

حیدری: امسال موضوع رد صلاحیت‌های کمیسیون پزشکی آموزش و پرورش را با شتاب بیشتر و کمیت زیادتر شاهد بودیم، چه اتفاقی افتاده است؟ آیا بعد از آن ریزنی خاصی انجام گرفته است؟ آیا آموزش و پرورش موضع جدید و متفاوتی در پیش گرفته است؟

نسل‌مانا

اقدام بلندمدت، اصلاح قانون حمایت از معلولان و به‌خصوص گنجانیدن جزئیات بیشتر در بحث استعمال سهمیه ۳ درصد و اصلاح بند ز قانون مدیریت خدمات کشوری که در شرط توانایی برای انجام کار، افراد دارای معلولیت هم در نظر گرفته شوند. از سوی دیگر به رایزنی‌ها با دستگاه‌های اجرایی، از جمله آموزش و پرورش و دخیل کردن سازمان بهزیستی در آن ادامه دهیم. برای اینکه به نتیجه برسیم، باید چالش‌های آنها را هم ببینیم و برای برطرف کردن چالش‌ها تلاش کنیم. در ادامه متقاضیان رد صلاحیت شده باید در دیوان عدالت شکایت کنند؛ اگرچه احتمال رد بسیاری از آنها از سوی دیوان وجود دارد، اما این موضوع باعث می‌شود با گذشت زمان، قضات دیوان از رهگذر همین شکایت با مسائل معلولان آشنا شوند و تغییر موضع دهند .

عابدینی: اگر بنا است اصلاحیه‌ای نسبت به قوانین اعمال شود، برای اینکه قانون اصلاحی، دوباره چالش‌برانگیز نباشد، باید از ظرفیت‌های موجود در میان جامعه هدف استفاده شود. مسئله مهم‌تر چگونگی اجرای قانون است. در طرح شکایت در دیوان عدالت اداری، با توجه به اصلاحیه‌ای که اخیراً انجام گرفت، روند کمی متفاوت و طولانی‌تر شده است. متقاضی باید قبل از طرح دادخواست در دیوان عدالت، شکایت خود را از شیوه عملکرد دستگاه اجرایی، پس از ثبت، به همان دستگاه ارائه دهد و دستگاه ظرف سه ماه مکلف است پاسخ دهد. متقاضی پس از این مرحله، باید دادخواست خود را به همراه تصویر شکایت ثبت‌شده در دستگاه اجرایی، به دیوان عدالت تقدیم کند. طرح دادخواست برخلاف این رویه از طرف دیوان پذیرفته نمی‌شود .

امیدواریم دوستان و مخاطبان ما بتوانند از این گفتگوها برای احقاق حقوقشان و به‌دست آوردن آنچه حق آنهاست و توانایی و شایستگی آن را دارند استفاده کنند .

در صورت تمایل به دریافت اطلاعات تفصیلی به پادکست ضمیمه مراجعه کنید!

پس به اثبات میزان بینایی خود نیاز ندارند و در صورت گفتن ناصحیح میزان بینایی خود با پرسش‌های مختلف ارزیاب‌ها مواجه می‌شوند .

عابدینی: حقیقت این است که بعضی از دوستان شاید بر این باورند که هر قدر جنبه حمایتی را در مصاحبه‌ها پررنگ‌تر کنند، شاید موفقیت‌آمیز باشد، اما باید توجه داشته باشند کسی در مصاحبه‌ها پیروز می‌شود که توانمندی‌هایش را از راه‌های مختلف، از جمله آشنایی با فناوری و کاربرد آن نشان دهد. معضل دیگر که متوجه قانون‌گذاری ماست، عدم نیازسنجی قانونی است. در بند ز ماده ۴۲ قانون مدیریت خدمات کشوری اصلاً به شرایط معلولان و ضروریات زندگی آنها توجه نشده است؛ اگرچه این بند سال‌هاست برای معلولان چالش‌های متعددی را به وجود آورده است، قانون‌گذار متوجه آن نیست و اقدامی برای اصلاح قانون و رفع چالش‌ها انجام نداده است. در مورد تغییر رویکرد آموزش و پرورش شاید هدف، اجرای روش نوینی باشد، ولی اضطراب و استرسی که در جامعه معلولان ایجاد شده است، ممکن است متقاضیان را با چالش‌هایی روبه‌رو کند. شرط توانایی برای انجام کاری که شخص برای آن استخدام می‌شود، در بند ز ماده ۴۲ قانون مدیریت خدمات کشوری یک شرط عقلی و عرفی است و شرط جدیدی به‌شمار نمی‌رود، چون انجام هر کاری مستلزم داشتن توانایی برای آن است .

حیدری: سؤال آخر، صرف‌نظر از اینکه آموزش و پرورش با توافق انجام شده، چگونه عمل خواهد کرد؟ از منظر حقوقی در مقابل بخش‌نامه‌ها و عملکردهایی که گفته شد، با توجه به قوانین موجود و اصلاحات انجام شده، چه می‌شود کرد؟ آیا می‌توان برای احقاق حقوق استخدامی معلولان، خوش‌بین بود؟

سرگران: باید اقدام‌هایی را به‌صورت کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت مدنظر قرار داد که دو قسمت کوتاه‌مدت و میان‌مدت مورد بررسی قرار گرفت. در مورد

موردنیازشان ضبط یا اینکه متون کاغذی و بینایی موردنظرشان اسکن و با چاپگر برجسته به خط بریل یا با چاپگر جوهرافشان با خطوط درشت بینایی چاپ شود. برخی از این مراکز هم نقش واسطه‌ای دارند و انواع منابع تولیدشده در سایر مراکز را آرشیو می‌کنند و افراد نابینا و کم‌بینا می‌توانند بعضی از منابع صوتی، بریل، الکترونیکی و حسی‌لمسی را که می‌خواهند، با کمک این مراکز تهیه کنند. همچنین دسته‌ای از این مراکز انواع دوره‌های آموزشی و فعالیت‌های فرهنگی را برای افراد نابینا و کم‌بینا برگزار می‌کنند.

درکل این مراکز پایگاه‌های خوبی برای ارتباط با افرادی هستند که شرایط مشترکی دارند و می‌توانند تجارب خود را با یکدیگر تبادل کنند. این مراکز را که به افراد نابینا و کم‌بینا خدمات کتابداری ارائه می‌دهند، می‌توان به گروه‌های زیر تقسیم کرد:

- [کتابخانه‌های دانشگاهی مثل بخش نابینایان کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران](#)
- [کتابخانه‌های دولتی مثل کتابخانه نابینایان رودکی سازمان بهزیستی شهر تهران](#)
- [کتابخانه‌های خصوصی مثل کتابخانه حسینیۀ ارشاد شهر تهران](#)
- [نهاد کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور](#)
- [مراکز فراگیر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان سراسر کشور](#)
- [کتابخانه‌های الکترونیکی سامسونگ سراسر کشور](#)

چشمه‌ای در دل سنگی کوهستان

(چگونگی دسترسی افراد کم‌بینا و نابینا

به منابع مطالعاتی)

مسعود طاهریان: مددکار مؤسسه حمایت از

بیماران چشمی آرپی

مقدمه

برای بسیاری از اعضای بینای جامعه سؤال است که افراد نابینا و کم‌بینا چگونه می‌توانند کتاب بخوانند، حتی برخی از افراد با آسیب بینایی هم درست نمی‌دانند چه راه‌هایی برای رفع نیازهای مطالعاتی‌شان وجود دارد. در ادامه راه‌های مختلف دسترسی افراد نابینا و کم‌بینا به انواع منابع مطالعاتی، معرفی می‌شود؛ چراکه امروزه بیش‌ازپیش با پیشرفت فناوری و امکانات، مطالب قابل‌استفاده گسترده‌ای برای افراد با آسیب بینایی در دسترس هستند. در این راستا گروه خدمات کتابداری برای کودکان نابینا و کم‌بینای [شورای کتاب کودک](#)، یک [فیلم آموزشی](#) آماده کرده است که مشاهده آن برای کسب اطلاعات بیشتر، خالی از فایده نیست.

مراکز ارائه‌دهنده خدمات کتابداری

کتابخانه‌ها و مؤسسه‌هایی هستند که متناسب با امکانات، تجهیزات، قدرت مالی و نیروی انسانی خود، خدمات کتابداری متنوعی به افراد نابینا و کم‌بینا ارائه می‌دهند؛ برای مثال این اشخاص می‌توانند با مراجعه به تعدادی از این مراکز درخواست بدهند تا جزوه یا کتاب

نسل‌مانا

• کتابخانه دانش‌آموزی و کتابخانه

صوتی [وبگاه گوش کن - محله](#)

[نابینایان](#)

• کتاب‌های قصه شب [وبگاه سوینا](#)

انتشاراتی‌های تولیدکننده و اپلیکیشن‌های

فروش کتاب‌های صوتی و بریل

افراد نابینا و کم‌بینا می‌توانند با کمک اپلیکیشن‌هایی

مثل [نوار](#) و [واوبوک](#) بخشی از کتاب‌های صوتی خود را

خریداری کنند. همچنین ناشران بسیاری مثل

[نوین‌کتاب](#)، [آوانامه](#) و [ماه‌آوا](#) در جامعه فعالیت

می‌کنند که تنها به تولید کتاب صوتی می‌پردازند و افراد

با آسیب بینایی می‌توانند از فروشگاه‌های اینترنتی این

انتشاراتی‌ها، محصولات صوتی آنها را تهیه کنند.

علاوه‌براین برخی از ناشران مثل [چشمه](#)، [مدرسه](#)،

[کانون فرهنگی آموزش قلم‌چی](#) و [کانون](#)

[پرورش فکری کودکان و نوجوانان](#) در کنار چاپ

کتاب‌های کاغذی به تولید کتاب‌های بریل و صوتی خود

نیز می‌پردازند و افراد نابینا و کم‌بینا می‌توانند با مراجعه

به فروشگاه‌های اینترنتی انتشاراتی‌های مذکور

مشخصات این کتاب‌ها را ببینند و آنها را برای خود

بخرند.

اپلیکیشن‌ها و کانال‌های قصه و لالایی و

نمایش

اپلیکیشن‌هایی مثل [آی قصه](#)، پادکست‌هایی در

نرم‌افزارهای کاربردی پادگیر مانند کانال [همراه مادر](#) و

[کودک](#) و کانال‌هایی در شبکه‌های اجتماعی مانند [گروه](#)

[قصه‌گویی](#) و کتاب‌خوانی برای کودک بیمار شورای کتاب

[کودک](#) و [گروه بامداد سخن شورای کتاب کودک](#) هستند

که به‌طور اختصاصی برای کودکان تولید محتوا می‌کنند

• کتابخانه‌های سازمان فرهنگی هنری

شهرداری‌های سراسر کشور

این مراکز از طریق مراجعه حضوری، ارسال

بسته‌های پستی یا لینک دانلود اینترنتی، منابع خود را در

اختیار افراد نابینا و کم‌بینا قرار می‌دهند و انواع دوره‌های

آموزشی و فعالیت‌های فرهنگی خود را به‌صورت

حضوری یا آنلاین برگزار می‌کنند و درکل می‌کوشند در

هر استان پایگاهی داشته باشند تا بتوانند بهتر و سریع‌تر

به اعضای خود کمک کنند. گروه خدمات کتابداری برای

کودکان نابینا و کم‌بینای شورای کتاب کودک،

مشخصات این مراکز را در یک پایگاه اطلاعاتی

طبقه‌بندی کرده و اطلاعات جمع‌آوری شده را برای

مشاهده و دانلود، در [وبگاه شورا](#) قرار داده است. افراد با

آسیب بینایی در سراسر کشور می‌توانند با مراجعه به

فهرست شورای کتاب کودک، نزدیک‌ترین مراکز به

محل سکونت خود را شناسایی کنند و با ارائه کارت

معلومات در آنها عضو شوند و از انواع خدماتشان استفاده

کنند.

پایگاه‌های اینترنتی ارائه‌دهنده کتاب‌های

صوتی و الکترونیکی

برخی از وبگاه‌ها و گروه‌های موجود در شبکه‌های

اجتماعی به افراد نابینا و کم‌بینا کمک می‌کنند تا بخشی

از نیازهای مطالعاتی خود را رفع کنند. این پایگاه‌های

اینترنتی تنها کتاب‌های صوتی و الکترونیکی خود را در

اختیار افراد با آسیب بینایی قرار می‌دهند. اسامی و لینک

دسترسی به برخی از این پایگاه‌ها را می‌توان در ادامه

مشاهده کرد.

• [پایگاه اینترنتی کتابخانه بلین](#)

این اپلیکیشن‌ها کتاب‌ها را با سه فرمت PDF، EPUB و MP3 در اختیار کاربران خود قرار می‌دهند که فرمت‌های EPUB و MP3 برای افراد با آسیب بینایی قابل استفاده است؛ چراکه این افراد می‌توانند با کمک صفحه‌خوان‌های خود کتاب‌هایی را با فرمت EPUB بدون هیچ مشکل و تبدیلی بخوانند و پخش‌کننده کتاب‌هایی با فرمت MP3 این اپلیکیشن‌ها هم برای تمام اشخاص دسترس‌پذیر است. از سوی دیگر، این اپلیکیشن‌ها امکانات متنوعی برای تغییر رنگ زمینه و نوشته، فاصله بین خط‌ها و اندازه نوشته‌ها دارند که خواندن را برای افراد کم‌بینا راحت‌تر می‌کند.

کتابخانه‌های اشتراکی یکی دیگر از قابلیت‌های جذاب این اپلیکیشن‌ها است که کاربران می‌توانند تنها با پرداخت حق عضویت دوره‌ای، کتاب‌های خود را از این کتابخانه‌های مجازی قرض بگیرند. [فیدی پلاس](#) کتابخانه اشتراکی اپلیکیشن فیدیو و [طاقچه بی‌نهایت](#) کتابخانه اشتراکی اپلیکیشن طاقچه است.

نویسه‌خوان‌های نوری

انواع نرم‌افزارهای [نویسه‌خوان نوری](#) به افراد با آسیب بینایی کمک می‌کنند تا مطالب و نوشته‌های گرافیکی را مثلاً با فرمت PDF یا JPG به فرمت‌هایی مثل DOC یا TXT تبدیل کنند تا بتوانند این مطالب تبدیل‌شده را با صفحه‌خوان‌ها بخوانند. نرم‌افزار [کرزورل](#) معروف‌ترین نویسه‌خوان نوری است که برای تبدیل منابع انگلیسی توسعه یافته است و افراد نابینا و کم‌بینا می‌توانند برای تبدیل مطالب خود مثل محتواهای علمی یا فراگیری زبان، از آن استفاده کنند. نویسه‌خوان‌های قابل توجهی برای مطالب فارسی هم توسعه یافته است که نرم‌افزار [google OCR for Persian](#) و [blinds](#) یکی از بهترین آنها است که با کمک یکی از

والدین افراد با آسیب بینایی می‌توانند از طریق آنها، انواع قصه، لالایی و نمایش را برای فرزندان خود تهیه کنند.

نرم‌افزارهای صفحه‌خوان

با گسترش [نرم‌افزارهای صفحه‌خوان](#) امکان تبدیل نوشته‌های الکترونیکی به صوت داخل کامپیوتر و گوشی همراه، برای افراد با آسیب بینایی فراهم شده است و از این طریق این افراد می‌توانند کتاب‌ها و مطالب الکترونیکی را بخوانند. معروف‌ترین صفحه‌خوان‌ها شامل: [ان‌وی‌دی](#) و [جاز](#) برای ویندوز و تاک‌بک برای اندروید و ویس‌اُور برای آی‌اواس هستند.

نرم‌افزارهای درشت‌نمایی یا بهبود دید

افراد کم‌بینا می‌توانند با توجه به سلیقه و میزان بینایی خود، با کمک نرم‌افزارهای درشت‌نمایی، اندازه تمام نوشته‌ها را در کامپیوتر و گوشی همراه بزرگ کنند تا آنها را راحت‌تر بخوانند. همچنین این افراد با استفاده از این قابلیت به فراخور شرایط بینایی، می‌توانند میزان نور نمایشگر، روشنی یا تیرگی صفحه و تضاد رنگ بین نوشته‌ها و پس‌زمینه را تنظیم کنند تا مطالب نوشتاری را بهتر ببینند.

اپلیکیشن‌های خرید و خواندن کتاب‌های

الکترونیکی و صوتی

با توسعه اپلیکیشن‌های کتاب‌خوان تمام اعضای جامعه می‌توانند با کمک کامپیوتر و گوشی همراه، انواع کتاب‌های الکترونیکی و صوتی را بخرند و بخوانند. [فیدیو](#) و [طاقچه](#) و [کتابراه](#) اپلیکیشن‌های موجود کتاب‌خوانی هستند که کاربران ایرانی می‌توانند کتاب‌های خود را با کمک آنها تهیه کنند.

یا معنای کلمه‌ای هستند، می‌توانند به انواع وبگاه‌های فرهنگ‌نامه و لغت‌نامه مراجعه کنند.

تجهیزات الکترونیکی مطالعه

اکنون [تجهیزات الکترونیکی](#) متنوعی وجود دارد که افراد نابینا و کم‌بینا می‌توانند با کمک آنها راحت‌تر مطالعه کنند. دستگاه‌های درشت‌نمای الکترونیکی، ذره‌بین‌های دیجیتالی‌ای هستند که یک دوربین مداربسته دارند و افراد کم‌بینا می‌توانند در نمایشگرهای متصل به این دستگاه‌ها، متون کاغذی و چاپی را به اندازه دلخواه درشت کنند و رنگ نوشته‌ها و پس‌زمینه را تغییر بدهند. از سویی نمایشگرهای بریل، دستگاه‌های الکترومکانیکی هستند که سیستم‌عامل مستقل دارند یا به کامپیوتر و گوشی همراه وصل می‌شوند و کاراکترهای بریل را با استفاده از نقطه‌هایی که در ردیفی از سوراخ‌ها بالا و پایین می‌روند نشان می‌دهند. افراد نابینا که امکان استفاده از نمایشگرهای معمولی را ندارند، می‌توانند از این وسیله استفاده کنند تا امکان خواندن نوشته‌های الکترونیکی را پیدا کنند؛ علاوه‌براین چاپگرهای برجسته‌ای وجود دارد که با کمک آنها می‌توان متون را برای افراد نابینا با کاربردهای مختلف تهیه کرد. این چاپگرها به کامپیوتر متصل می‌شوند و مشابه چاپگر جوهرافشان، عمل می‌کنند، ولی به‌جای چاپ جوهری، اشکال، خطوط و حروف را روی کاغذ مخصوص سوراخ یا برجسته می‌سازند.

نرم‌افزارهای مبدل متن به پرونده صوتی

در پایان باید به نرم‌افزارهای گویاساز مانند بالابولکا و سهره اشاره کرد که نوشته‌های الکترونیکی را با کمک موتورهای صوتی کامپیوتری، به فرمت MP۳ تبدیل می‌کنند و می‌توان با کمک آنها کتاب صوتی تولید کرد.

قابلیت‌های Google Drive به افراد با آسیب بینایی کمک می‌کند تا تبدیل فایل‌های غیرقابل‌فهم برای صفحه‌خوان‌های افراد نابینا را به مطالب قابل‌استفاده انجام دهند؛ علاوه‌براین می‌توان در بازارهای نرم‌افزار، نویسه‌خوان‌های مناسبی را برای گوشی همراه پیدا کرد. [انویژن‌ای‌آی](#)، [اینستاریدر](#) و [سالیون‌پلاس](#) معروف‌ترین نویسه‌خوان‌هایی هستند که به افراد نابینا و کم‌بینا کمک می‌کنند تا محتوای چاپی را مطالعه کنند.

وبگاه‌های جستجوی مقاله‌ها و پایان‌نامه‌های علمی

با توسعه نرم‌افزارهای صفحه‌خوان و نویسه‌خوان، پژوهشگران نابینا و کم‌بینا نیز می‌توانند بیشتر منابع علمی و پژوهشی را بخوانند و بیش‌ازپیش، مستقل، به فعالیت‌های تحقیقاتی خود بپردازند؛ برای مثال [وبگاه نورمگز](#) فرمت HTML مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها را در اختیار کاربران خود قرار می‌دهد که پژوهشگران با آسیب بینایی می‌توانند حتی بدون هیچ تغییر و تبدیلی این مطالب علمی را با صفحه‌خوان‌ها بخوانند یا [وبگاه‌های مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی](#) و [بانک اطلاعات نشریات کشور](#) فرمت PDF مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها را به پژوهشگران می‌دهند که افراد نابینا و کم‌بینا می‌توانند با کمک نرم‌افزارهای نویسه‌خوان، این مطالب را به فرمت‌های قابل‌فهم برای صفحه‌خوان‌ها تبدیل کنند و بعد آنها را بخوانند.

وبگاه‌های خبری و فرهنگ‌نامه‌ها و لغت‌نامه‌ها

با دسترس‌پذیر شدن وبگاه‌های اینترنتی، افراد نابینا و کم‌بینا نیز با کمک نرم‌افزارهای صفحه‌خوان که علاقه‌مند پیگیری اخبار هستند، می‌توانند از وبگاه‌های خبرگزاری استفاده کنند و اگر به دنبال تعریف مفهومی

نواک: نوای کتاب در گفتگو با

صاحب‌نظران نابینا

رقیه شفیعی: کتابدار بخش نابینایان نهاد

کتابخانه‌های عمومی ایلام

هنرمند مهمان نواک در پاسخ به این سؤال که به‌عنوان فردی با آسیب بینایی چگونه توانسته در انتخاب هنر مورد علاقه خود موفق شود؛ پاسخ می‌دهد: در جامعه به‌واسطه شرایط تحمیلی که وجود دارد و محدودیت‌هایی که برای افراد نابینا هست، هرکس بنا بر شرایط خود سعی کرده است تاحدی خود را وفق دهد. خود من نیز هرچند مستثنا نبوده‌ام، اما تلاش کرده‌ام باینکه در هنر جنبه دیداری اهمیت بیشتری دارد، با علاقه و پشتکار از پس این مهم برآیم.

محمد محقق در دوره نوجوانی با دیدن یک آگهی و ثبت‌نام در آموزشگاهی فعالیت خود را به‌عنوان هنرآموز شروع کرد و بعدها به تئاتر علاقه‌مند شد. او با شرکت در کلاس‌های دانشجویان و هنرجوهای جوان و دوستی و آشنایی با آنها توانسته است به دنبال راهی که دوست داشته برود.

محقق توضیح می‌دهد: اگر افراد نابینا علاقه‌مند این حوزه هستند، اولین و درست‌ترین و بهترین راه مطالعه و ورود به کارگاه‌های آموزشی است. او ادامه می‌دهد: در دهه هشتاد که ما وارد این حوزه شدیم به‌اندازه آن دسترسی به منابع وجود نداشت، اما امروزه این مسیر با وجود فایل‌های صوتی و متنی، تا حد زیادی برای علاقه‌مندان هموار شده است.

هنرمند مهمان نواک درباره نوع دسترسی خود در گذشته و اکنون می‌گوید که در سال‌های گذشته با تکیه بر یادداشت‌برداری و حافظه و کمک گرفتن از اطرافیان تلاش کرده است تا مشکلات سر راه مطالعه خویش را بردارد و اکنون با تکیه بر فناوری به‌راحتی می‌تواند متون مورد نیازش را مطالعه کند. او یادآوری می‌کند که امروزه شبکه‌های پخش خانگی با افزودن بخشی به‌عنوان «فیلم تئاتر» به خدمات خود کمک شایانی به علاقه‌مندان کرده‌اند تا بتوانند بخش بزرگی از تئاترهای سال‌های گذشته را به صورت فیلم ببینند و کسانی هم که تاکنون در سالن تئاتر حضور نداشته‌اند می‌توانند با

افراد موفق وقتی بخواهند عنصر «ما می‌توانیم» را به کار گیرند، تا جایی که توان خودشان و فرصت‌هایی که در اختیارشان قرار می‌گیرد اجازه دهد، تلاش می‌کنند تا سرحد ممکن خود و دیگرانی را که باورشان ندارند راضی کنند؛ گاهی این تلاش مؤثر واقع می‌شود و گاه باز دیگران همچنان ناباورانه به فعالیت‌های آن که خود را باور کرده است، می‌نگرند. این داستان مهمان نواک است که خود را باور کرده و قدم در راه ما می‌توانیم گذارده است.

محمد محقق، فارغ‌التحصیل روان‌شناسی، سال‌هاست که دنبال علاقه خویش رفته و از دوران نوجوانی وارد هنرهای نمایشی شده است. او تجربه بازیگری و نمایشنامه‌خوانی را در کارنامه خود دارد و همچنین موفق به سه اجرای عمومی رسمی و شرکت در جشنواره‌های مختلف شده است. محقق از ده سال پیش به‌عنوان کارگردان نیز به فعالیت خود در هنر ادامه داده است.

مثلت معلولان، بهزیستی، آموزش و

پرورش استثنایی

پیرامون کمیته ارزیابی صلاحیت‌ها و توانایی‌های فردی متقاضیان آزمون آموزش و پرورش استثنایی مقطع ابتدایی

نگین حیدری: کنشگر حوزه حقوق افراد دارای معلولیت

چند سالی است افراد دارای آسیب بینایی شدید متقاضی استخدام در آموزش و پرورش، در کمیسیون پزشکی به دلیل معلولیت بینایی رد صلاحیت شده‌اند. در سال ۱۴۰۲، آزمون آموزگاری ابتدایی به صورت مستقل از آزمون دبیری برگزار شد و رد صلاحیت‌ها با سرعت و کمیت بیشتر انجام گرفت. خبرهایی شنیده می‌شد که آموزش و پرورش استثنایی دستورالعملی برای چگونگی پذیرش متقاضیان دارای معلولیت بر اساس نوع و شدت معلولیت آنها مقرر کرده است و همین موضوع نگرانی و استرس متقاضیان دارای معلولیت رد صلاحیت شده را بیشتر کرد. در طول این سال‌ها، همواره کنشگران حوزه حقوق معلولان، اعتراض‌های متعددی را به اداره‌های بهزیستی و آموزش و پرورش استان‌های مختلف منعکس و اعلام می‌کردند. در روندی که متقاضیان با توجه به معلولیت بینایی و با استفاده از سهمیه ۳ درصد معلولان در آزمون استخدامی آموزش و پرورش شرکت می‌کنند، تشکیل کمیسیون پزشکی و به چالش کشیدن میزان بینایی ایشان و رفتارهای توهین‌آمیز حول همین محور از سوی اعضای کمیسیون با متقاضیان، غیرقانونی و ناموجه و مورد اعتراض شدید جامعه معلولین بینایی کشور است و حال که چنین رویه غیرقانونی را تغییر نمی‌دهید و به تشکیل کمیسیون پزشکی اصرار دارید، در هر جلسه یکی از حقوق دانان دارای معلولیت بینایی آگاه به شرایط هموعان در کنار نماینده بهزیستی حضور داشته باشد که تا قبل از سال ۱۴۰۲، این اعتراض راه به جایی نبرد.

استفاده از این بخش اطلاعات مهمی دربارهٔ تئاتر به دست بیاورند.

محقق راجع به حیطة فعالیت‌های افراد نابینا و توانمندی‌های آنان نیز توضیحاتی می‌دهد. او مهم‌ترین مشکل در مورد بازیگری نابینایان و ورود آنان به حوزه فعالیت‌های نمایشی را اثبات توانایی‌های افراد نابینا و بالا بردن سطح آگاهی فعالان حوزه هنر نسبت به این توانایی‌ها می‌داند و باور دارد اگر افراد نابینا از اعتمادبه‌نفس کافی برخوردار باشند، برای شروع و کار کردن مشکلی نخواهند داشت.

محقق همچنین منابع مطالعاتی را برای دوستداران هنر نمایشی معرفی می‌کند و در پایان به تعریف خاطره‌ای می‌پردازد که شنیدن آن برای علاقه‌مندان پادکست نواک خالی از لطف نخواهد بود.

همراهان همیشگی نواک برای تهیه کتاب‌های مورد نیاز خود به بخش‌های نابینایان و کم‌بینایان کتابخانه‌های عمومی در سراسر کشور مراجعه فرمایید. شما همچنین می‌توانید فایل صوتی این گفتگو را از طریق وبسایت نسل مانا و کانال‌های ما در پیام‌رسان‌ها دریافت کنید.

آموزش و پرورش استثنایی تأکید کردند جلسه امروز کمیسیون پزشکی نیست و توانایی فردی متقاضیان برای تصدی آموزگار ابتدایی مدارس استثنایی از جنبه‌های مختلف مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. متقاضیان بعد از تأیید صلاحیت و توانایی‌های فردی، به کمیته علمی معرفی می‌شوند که در سناریوهای از پیش تعیین شده باید از جهت تدریس در فضای کلاس، حل مسئله دانش آموز با والدین و حل مسائل و مشکلات دانش‌آموزان با سایر معلمان همکار ایفای نقش کنند. اگرچه خود را مکلف به اعمال ۳ درصد سهمیه استخدام معلولان می‌دانیم، آنچه ما را با چالش مواجه می‌کند، ظرفیت محدود در پذیرش متقاضیان، اهمیت حس بینایی در تدریس مقطع ابتدایی و چهار ساعت تقلیل ساعت کار معلمین دارای معلولیت است که ما را با مشکل جایگزین کردن فرد دیگر در این بازه زمانی مواجه می‌کند.

مشاور حقوقی بهزیستی اذعان داشت متقاضیان با سهمیه ۳ درصد استخدامی معلولان در آزمون شرکت کرده‌اند و نابینایی و کم‌بینایی آنها مفروض است؛ بنابراین ارزیابی آنها فقط از این جهت غیرقانونی و ناموجه است. علی‌رغم اهمیت حس بینایی در آموزش ابتدایی، متقاضیان در صورت توانایی و تسلط بر به‌کارگیری فناوری و ابزارهای جایگزین مناسب تا حد زیادی می‌توانند این محدودیت را به حداقل برسانند. امتیاز قانونی تقلیل ساعت کار معلولان که دلایل مختلفی دارد، نباید آنها را از فرصت‌های شغلی محروم کند. متقاضیان رد صلاحیت شده بنا به اطلاعی که برای حضور در جلسه دریافت کرده بودند، تصور می‌کردند در کمیسیون پزشکی شرکت می‌کنند و همین موضوع تا حدی باعث استرس و فشار روانی آنها می‌شد، البته اینکه جلسه، کمیسیون پزشکی نیست، در ابتدای گفتگو به هریک از آنها اعلام می‌شد.

از هریک از متقاضیان پرسش‌هایی در مورد میزان بینایی، توانایی یا عدم توانایی در به کار بردن خط بریل،

با پیگیری‌های متعدد شبکه ملی نابینایان (چاووش) و راینی‌های مختلف و تشریح شرایط و اتفاق‌های ناموجه و ناخوشایندی که در کمیسیون‌های پزشکی آموزش و پرورش، به‌خصوص در سال ۱۴۰۲ افتاده است، در نهایت توافق شد که افراد رد صلاحیت شده در کمیته، دوباره به‌منظور ارزیابی عمومی سلامت جسمانی و روانی و توانایی‌های فردی با حضور نمایندگان آموزش و پرورش استثنایی و بهزیستی شرکت کنند و در صورت تأیید صلاحیت از سوی آن کمیته به مصاحبه علمی معرفی شوند. نکته‌ای که اهمیت دارد این است که توافق شد در کمیته یکی از معلولان بینایی که به شرایط هموعان و مقررات قانونی مرتبط آگاه است، در کنار نماینده بهزیستی حضور داشته باشد.

بر اساس توافقی که گفته شد، در تاریخ ۸ مرداد ۱۴۰۲، در مرکز یکی از استان‌ها، کمیته موردنظر در زیرزمین معاونت تربیت‌بدنی با پله‌هایی نسبتاً زیاد و نامناسب تشکیل شد. اگرچه ساختمان بسیاری از مدارس کشورمان نیز همین شرایط را دارد و شاید در پس ذهن ارزیابان آموزش و پرورش و هماهنگ‌کنندگان این کمیته همین مسئله بوده است، ولی تکلیف قانونی در دسترس‌پذیری ساختمان‌های اداری و عمومی برای معلولان را منتفی نمی‌کند. جلسه با حضور عضو کمیته پژوهشی آموزش و پرورش استثنایی، رئیس آموزش و پرورش استثنایی، پزشک معتمد و دو نفر خانم از امور اداری آن دستگاه، مشاور حقوقی و کارشناس توان‌بخشی بهزیستی شکل رسمی به خود گرفت. پیش از شروع ارزیابی فردی هر یک از متقاضیان، نمایندگان

بعضی افراد با توجه به خصوصیات جسمی و ذهنی در برقراری ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان دارای معلولیت مقطع ابتدایی و آموزش مفاهیم درسی و مهارت‌های زندگی به آنها شایستگی دارند.

نکته دوم: آشنا شدن با فضای تدریس در مدارس استثنایی از طریق مطالعه کتاب‌های مربوط و فایل‌های آموزشی در این زمینه، قبل از حضور در جلسه ارزیابی توانایی‌های فردی مفید خواهد بود.

نکته سوم: متقاضیان در ایفای نقش و آموزش یک از مفاهیم درسی باید تا حد امکان، مطابق با کتاب‌های درسی مقطع ابتدایی عمل کنند.

نکته چهارم: استقلال فردی متقاضیان در مراجعه به محل ارزیابی و حضور مستقل در جلسه و در صورت لزوم استفاده از عصای سفید از نظر ارزیاب‌ها اهمیت بسیاری دارد.

نکته پنجم: متقاضیان میزان بینایی خود و توانایی استفاده از خط بریل و نرم‌افزارهای ویژه نابینایان را آن‌گونه که هست و تسلط دارند، اعلام کنند تا احیاناً در پیچ‌وخم پرسش‌های متعدد ارزیاب‌ها قرار نگیرند.

کلام آخر اینکه متقاضیان در صورت ظاهر نامتعارف چشم‌ها، از عینک مناسب برای اصلاح و پوشش دادن آن استفاده کنند. امیدواریم سازمان آموزش و پرورش استثنایی در مراحل ارزیابی باقی‌مانده و آزمون‌های پیش رو نیز توانایی‌های علمی و عملی متقاضیان دارای آسیب بینایی را از همه نظر و نه فقط محدودیت بینایی مورد توجه قرار دهد و به‌عنوان یک دستگاه متولی آموزش‌شناختی و رفتاری، حقوق شهروندی آنها را که یکی از بارزترین آن حق داشتن شغل مناسب با شأن و کرامت انسانی است، مورد توجه و عمل قرار دهند.

نرم‌افزارهای متن‌خوان و نرم‌افزارهای تشخیص رنگ و...، ایفای نقش کوتاه در ورود به کلاس و سلام و احوال‌پرسی و ارتباط با دانش‌آموزان و آموزش یکی از دروس، عمدتاً ریاضی و علوم پرسیده می‌شد. آنچه برای ارزیابی‌کنندگان اهمیت داشت، برقراری ارتباطی پرنرژی، گرم و دوستانه با دانش‌آموزان با معلولیت‌های مختلف، توانایی در استفاده از فناوری برای به حداقل رساندن محدودیت بینایی، توجه به ویژگی‌های فردی و یادگیری دانش‌آموزان با معلولیت‌های مختلف و چگونگی آموزش به هر یک از آنها به زبان ساده و مطابق با محتوای آموزشی مقطع ابتدایی و امکان کنترل ناسازگاری احتمالی دانش‌آموزان با معلولیت‌های مختلف بود.

وقتی نمایندگان از متقاضیان در مورد تجربه تدریس به دانش‌آموزان ابتدایی، به‌خصوص کم‌توانان ذهنی سؤال پرسیدند. مشاور حقوقی بهزیستی تأکید کرد اصولاً متقاضیان، چه عادی و چه دارای معلولیت، پس از پایان تحصیلات و قبل از استخدام، تجربه تدریس به این گروه در فضای رسمی و آموزشی را ندارند و نباید با متقاضیان که کارکنان خریدخدمت در مقطع آموزش و پرورش ابتدایی هستند، مورد مقایسه قرار گیرند. از سوی دیگر، جز در مورد محدود بودن تعداد دانش‌آموزان دارای معلولیت در یک شهر، منطقی نیست با حضور معلمان بینا و کم‌بینا، آموزش دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی به معلمان نابینا محول گردد.

اگرچه استرس و فشار روانی در چنین جلساتی طبیعی است، در مورد شیوه ایفای نقش و سنجیدن توانمندی و پاسخ‌گویی هر یک از متقاضیان، چند نکته را باید مورد نظر قرار دهیم.

نکته اول اینکه صرف‌نظر از سطح اطلاعات علمی،

نسل‌مانا

نمی‌تواند پدید آید. این نظریه را به نام «تمدن سازی معلولان» مطرح کرده‌ام. فعلاً به این نظریه نمی‌پردازم و فقط یکی از مصادیق و مؤیدهای آن، یعنی احمد رضا را می‌خواهم معرفی کنم.

احمد رضا معلم، کتابدار، پژوهشگر، نویسنده است. ولی درباره او بسیار کم نوشته‌اند. مطالب منتشره درباره احمد، چند سطر بیشتر نیست. اما با تحقیق درباره فعالیت‌ها و آثارش به زوایای جدیدی دست یافتیم که بسیار راهگشا است. حدود دو سال وقتم را به صورت پاره وقت گرفت و توانستم آثارش را مطالعه و سه جلد کتاب‌هایش را آماده چاپ کردم.

نگاهی به زندگی و دشواری‌ها

احمد رضا فرزند اسدالله (یا شیخ اسدالله) در سال ۱۲۹۰ش/۱۹۱۱م در رشت متولد شد. به دلیل اینکه جد پدری‌اش به آقا رضا یا حاج رضا مشهور و از روحانیون سرشناس رشت بود از این‌رو نسل‌های بعد از او، با نام خانوادگی «رضا» شناخته می‌شوند.

احمد با نام خانوادگی رضا و لقب خادم بشر و تخلص منزوی در دو سالگی بر اثر آبله نابینای کامل شد. پدرش شیخ اسدالله مجتهد دارای تحصیلات حوزوی و از مالکین متوسط گیلان بود. مادرش منصوره شریعتمدار از خاندان مرجعیت و صاحب نام بود. جد پدری‌اش، حاجی آقا رضا ساکن رشت و از مالکین بزرگ و از افراد متنفذ منطقه و جد مادری‌اش ملامهدی شریعتمدار بود. اما با همه این شرایط وقتی احمد در دو سالگی، آبله گرفت با کم‌توجهی والدین و تأخیر در معالجه مواجه شد و بالاخره نابینا گردید. غم آورتر اینکه در چهار سالگی، مادر ۲۴ ساله‌اش را از دست داد. گویا تقدیرش با زندگی در دشواری‌ها نوشته، چون پدرش مجدداً ازدواج کرد و احمد را رها کرد و به خانه پدر همسر جدیدش کوچ نمود. فضل‌الله برادر کوچک‌تر احمد را به جد مادری‌اش سپرد و احمد را در اتافی در خانه پدری که دست مستأجر بود، سکونت داد. احمد با پیرزنی در این اتاق زندگی می‌کرد، به دور از پدر و برادرش و با حداقل امکانات و هزینه.

احمد رضا نابینای مبتکر، خلاق و تحول

آفرین

محمد نوری (نویسنده و پژوهشگر حوزه

معلولیت)

متأسفانه مردم ایران، بسیاری از شخصیت‌هایی را که در پیدایش فرهنگ و تمدن ایران فعالیت داشته و زحمات فراوان متحمل شده، نمی‌شناسند. نسل جدید آن‌گونه که هنرمندان و چهره‌های غرب را می‌شناسد، با فعالان ایرانی آشنا نیست. به ویژه شخصیت‌هایی که نابینا یا ناشنوا یا دارای دیگر معلولیت‌ها بوده، گمنام و مجهول مانده‌اند. اینجانب از دو دهه قبل به دیدگاه و نظریه‌ای رسیدم و بر اساس این دیدگاه شروع به تحقیق درباره شخصیت‌های معلول کردم تا بالاخره به شخصیتی به نام احمد رضا برخورد کردم.

اما نظریه‌ای که پس از مطالعات فراوان به آن رسیدم این است که در ساخت و تولید تمدن‌ها در طول تاریخ، معلولان مشارکت داشته‌اند. به عبارت دیگر، بدون حضور و مشارکت معلولان، تمدنی نمی‌توانسته و هنوز هم

نسل‌مانا

بالاخره احمد وقتی به سن و سال مدرسه رفتن رسید، مدام از پدر و اقوامش می‌خواست او را به مدرسه ببرند، اما همگان، تحصیل یک نابینا را محال و غیرممکن می‌دانستند اما احمد می‌گفت در برخی کشورها انجام شده و در ایران هم می‌توانیم اجرا کنیم.

بالاخره در سیزده سالگی پدرش را مجبور کرد و مجبوراً او را به مکتب خانه برده و به مکتب دار (مریی) سپرد. در آن دوره هیچ مدرسه‌ای برای نابینایان در رشت نبود. مکتب‌خانه‌ها هم به روش شفاهی و حفظی به کودکان قرآن می‌آموختند. احمد دو سال در مکتب خانه ماند ولی محیط و روش آنجا را دوست نداشت و می‌خواست مثل دیگران به مدارس عادی برود. پانزده ساله بود که همراه برادرش فضل‌الله در مدرسه اسلامی رشت (شاهپور جدید) ثبت‌نام شد. البته فضل‌الله هفت سال از احمد کوچکتر بود. مدیریت آن مدرسه از پدرش احمد امتناع می‌کرد ولی پدر احمد از مدیریت خواست تا به روش مستمع آزاد در کلاس درس شرکت کند و دانش‌آموز رسمی نباشد.

بالاخره احمد در ۱۳۰۵ به مدرسه جدید پا گذاشت و یک گام به اهدافش نزدیک شد. اولین تصمیمش این بود که از مستمع آزاد به دانش‌آموز رسمی ارتقا پیدا کند. در مستمع آزاد دانش‌آموز متعهد به اجرای تکالیف و ضوابط نبوده و مدیریت مدرسه هم به او مدرک نمی‌دهد. اما احمد دقیقاً به درس‌ها گوش می‌داد، تکالیفش را انجام می‌داد و سعی می‌کرد مثل دانش‌آموزان دیگر بلکه برتر از آنان باشد. بالاخره موفق شد و مدیریت مدرسه او را به عنوان دانش‌آموز رسمی پذیرفت. مهم‌ترین مانع در پذیرش او نابینایی بود و فکر می‌کردند هر کس نابینا است نمی‌تواند مطالب را یاد بگیرد اما رفتار احمد برای اولین بار اثبات کرد و به آنان فهماند که یک نابینا می‌تواند مثل دیگران مطلبی را مطالعه کند، بفهمد، سواددار شود، فکر و تحلیل کند. این رفتار باعث شد نه تنها مدیریت مدرسه اسلامی رشت بلکه اداره معارف (آموزش و پرورش رشت) و بعداً وزارتخانه معارف متحول شده و دیدگاه وزیر و مدیران نسبت به نابینایی

جنگ جهانی اول (شروع ۱۲۹۴ و اتمام ۱۲۹۸ ش) شروع شده و منطقه گیلان بحرانی بود. از این رو پدر احمد با همسر جدیدش در سال ۱۲۹۷ به تهران کوچک کرد. احمد چند سال در وضع سخت زندگی کرد و تلخی‌های این دوره هیچ‌گاه از ذهنش زدوده نمی‌شد.

وضع مالی و خانوادگی پدرش بحرانی و مجبور شد به رشت باز گردد و همسر جدیدش هم طلاق گرفت. این بحران وضع خانوادگی احمد را سخت‌تر کرد. هجده ساله بود که پدرش هم فوت کرد و احمد بی‌پناه‌تر شدن، ضرورتاً به برادرش فضل‌الله پناه برد و با هم زندگی می‌کردند.

با اینکه احمد از خانواده‌ای ثروتمند و مشهور و دارای تمکن‌های فراوان بود اما زندگی‌اش از کودکی تا آخر همواره در سختی‌ها و دشواری‌ها گذشت. ولی احمد سرسخت و صبور و با پشتکار توانست مشکلات را از سر راهش بردارد و به بسیاری از خواسته‌هایش برسد. می‌خواست درس بخواند، به دانشگاه رود، معلم شود، شرایط جامعه را برای نابینایان عوض کند، با جنگیدن با دشواری‌ها و موانع بالاخره به برخی اهدافش رسید.

تحصیل و پیشرفت

احمد در دوره‌ای زندگی می‌کرد که برای نابینایان امکاناتی مثل مدرسه، کلاس درس، حرفه‌آموزی و اشتغال نبود. پانزده ساله بود که اولین کلاس درس برای نابینایان توسط کریستوفل در تبریز دایر شد و هجده ساله بود که اولین مدرسه برای نابینایان در اصفهان دایر شد. اغلب نابینایان به مشاغل پست مثل گدایی رو می‌آوردند، نهایتاً در قبرستان‌ها به قرآن خوانی می‌پرداختند. ولی احمد تصمیم گرفته بود مثل افراد عادی زندگی کند، شغل آبرومند داشته باشد، معلم شود، کتاب بنویسد؛ حتی درصدد بود تا وضع جامعه را دگرگون سازد. اولین نابینایی است که در ایران به مطالعه کشورهای پیشرفته اقدام کرد و سعی کرد از مدارس، نظام آموزشی و حرفه‌آموزی نابینایان در آن کشورها، اطلاعات به دست آورد، سپس روی این اطلاعات تأمل می‌کرد و کتاب نوشت.

عوض شود. همه این تحولات به خاطر، پافشاری‌ها و جدیت احمد بود.

نهایتاً دوره ابتدایی و متوسطه را پشت سر گذاشت، البته برای گذراندن هر کلاس و هر دوره و حتی هر درس مشکلات و موانع فراوان داشت و مجبور بود با درایت و صبوری و نشان دادن هوش و توانایی خود، راه را هموار کند. از این‌رو می‌توان احمد را جاده صاف کن یا جاده هموار کن برای تحصیلات نابینایان بعدی دانست. همان‌طور که نابینایان باید از لویی بریل که خط برجسته را ابداع کرد و امکان خواندن و نوشتن را فراهم آورد، تشکر کنند، باید از احمد رضا هم قدرانی نمایند که موانع جلوی راه تحصیل نابینایان را در ایران برداشت.

ادامه این مقاله

مقاله حاضر به همین جا تمام نمی‌شود بلکه در نظر دارم در هر شماره نشریه وزین مانا، مطلبی درباره احمد رضا بیاورم، درباره دانشگاه رفتن و تحصیلات دانشگاهی او، درباره معلمی و معلم شدن او، درباره کتاب‌هایی که نوشته و درباره حدود بیست موضوع دیگر مقالاتی عرضه کنم.

جا دارد از متصدیان و مسئولان این مجله، آقایان شادکام، جمالی، سرمدی و دیگر مدیران تشکر کنم که با تلاش دائمی و مستمر درصدد رشد و گسترش فرهنگ نابینایی هستند.

مآخذ

اثری از بی‌بصری، احمد رضا، تهران، مؤلف، ۱۳۲۷؛
زندگی‌نامه خودنوشت یا زندگی مادی و معنوی، چاپ شده در مجموعه اثری از بی‌بصری، تهران، ۱۳۲۷، ص ۵۳.

آقایان نیما کبیر و جعفر حسینی، از مدرّسان باسابقه‌ی موسیقی، کلاسهای آموزشی آواز سنتی، سلفژ، صداسازی، ویولون، تار، سه‌تار و فلوت را همراه با نت‌نویسی بریل با شهریه‌ی مناسب و پنجاه درصد تخفیف برگزار می‌نمایند.

مکان: مرکز نابینایان رودکی تهران

تلفن تماس: ۰۹۱۲۷۰۵۷۵۴۶

به قلم شما

سطرهایی که پیش روی شماست، دل‌نوشته‌ای است به قلم خواننده قدیمی نسل مانا، خانم فرزانه عظیمی، وکیل و فعال رسانه‌ای نابینا، که به مناسبت روز خبرنگار در اختیار تحریریه نسل مانا قرار داده‌اند.

سپاس‌گزارِ محبت مداوم ایشان نسبت به نسل مانا هستیم.

«خبرنگار» با نشان «بوسه پروردگار»

قسم به قلم

که واژه، با دستان توانای شما

جامه حقیقت می‌پوشد؛

شما که آئینه تمام‌نمای صداقت

و طلایه‌داران جبهه راستی هستید

شما که پیغمبران آگاهی هستید

و رسالتان،

کُشتن ظلماتِ جهل

و پُرفروغ ساختن چراغ دانایی در اندیشه انسان‌هاست.

شما که با کتان نیست از تهدیدها

و با شهامت و شجاعت،

می‌نگارید بر جریده عالم از عدالت

آری!

آن هنگام که با سلاح بُرنده خویش،

با قلم خویش

به جنگ علیه باطل می‌روید

و واژه به واژه، پرده برمی‌دارید از پلیدی‌ها...

آن‌گاه که گام می‌نهید بر سرزمین ناشناخته‌ها

و گوش شنوایی می‌شوید برای حکایت نقل‌ها

تا قطره‌قطره جوهری که از گلوی قلمتان می‌چکد،

زبان گویایی گردد برای روایت رنج‌ها

و حنجره توانایی برای فریاد دردها...

آن زمان که از دو دیده، هزار دیده در وجودتان تکثیر می‌شود

تا سراپا دیدگان ملتی شوید

برای به تصویر کشیدن کژی‌ها و کاستی‌ها...

همانا آن دم

خدا بر دست‌ها و گوش‌ها و چشم‌هاتان بوسه می‌زند؛

همان خدایی که قلم را به شما هدیه داد

و نوشتن را به شما آموخت.

و چه مقدس است

آن کس که نشان از «بوسه پروردگار» دارد!

و اینک روز توست؛

روزی که به حرمت و تقدست،

ملائک در آسمان هفتم

نوی «نون وَالْقَلَم» سر داده‌اند:

«ن

وَالْقَلَمِ

وَمَا يَسْطُرُونَ».

خامه‌هاتان پُر جوهر!

کاغذهاتان روسپید از سیاهی واژگان پُر گهر!

روزتان فرخنده!

نسل‌مانا

بیشتر جلب ترحم می‌کرد. تو این مملکت فقط از راه کولی‌بازی می‌توان کار را پیش برد و بس.

راستش را بخواهید، ما به‌عنوان یک انسان موشکاف و عاقل و خردمند، قطعاً نظرم‌ان به نظر دسته اول نزدیک‌تر است و خودمان را می‌کشیم ادای آدم‌حسابی‌ها را دریاوریم و هرطوری است نگذاریم کرامت افراد دارای معلولیت بازیچه دست عده‌ای معلول‌نمای ترحم‌طلب شود، اما سؤال اینجاست که این استراتژی انسانی و مملو از کرامت و حق‌طلبانه و مدنی و مترقی ما چقدر توانسته مشکلاتمان را حل کند؟ چند بار ما از راه‌های قانونی به نتیجه رسیدیم که بازهم آن را ادامه بدهیم؟ آیا کسانی که راه غلط را رفته‌اند، زودتر به نتیجه نرسیده‌اند؟ آیا این خود جامعه نیست که ما را هل می‌دهد به سمت وادی ترحم و اجازه نمی‌دهد راه قانونی مدنی کارکردی داشته باشد؟

علاوه بر این مگر این راه ناصواب جلب ترحم خاص ماست؟ مگر بزرگان ما خودشان هر وقت گیر می‌کنند به صحرای کربلا نمی‌زنند و جلب ترحم نمی‌کنند؟! هنوز فراموش نکرده‌ایم که چند سال پیش به زور شمشیر یکی را از توی یک صندوق بیرون آوردند، ۲۴ ساعت از ماجرا نگذشته بود که خود صندوق به صدا درآمد که آقا! و آلا به خدا این مال ما نبوده! درنهایت وقتی اوضاع قاراشمیش شد، صاحب صندوق، شخصاً وارد عمل شد و با جلب ترحم سر و ته قضیه را هم آورد. آن وقت شما انتظار دارید یک دختر بچه برای دفاع از حقوق از دست‌رفته‌اش از راه‌های قانونی استفاده کند!

ما به‌اندازه موهای سر کچلمان از این نمونه‌ها سراغ داریم. یادمان می‌آید در عنفوان جوانی، اتفاقی مشابه برای ما رخ داد. آن زمان که کنکور مثل این روزها کشکی نبود، ما یک‌سال نشستیم و الاغ زدیم و خودمان را برای کنکور آماده کردیم، اما سر جلسه امتحان به ما یک منشی دادند که بیشتر شبیه منشی پزشک‌ها بود و فقط بلد بود ادای منشی بودن را دریاورد. آن سال،

مجبورم، می‌فهمی؟ مجبور

خدایا! ما را بکش تا خلاص شویم از دست این بندگان روشن‌نمایت! به سبیل مبارک قسم که ما می‌خواهیم دو روز آرام باشیم، اما نمی‌گذارند. حتماً شما هم ماجرای این دوست بزرگوار کلاس ششم را شنیده‌اید. نه! اشتباه نکنید، منظورمان آن برادر کلاس ششمی نبود. ایشان فعلاً مشغول رانندگی لوکوموتیرشان هستند. منظورمان دوست بزرگوار بود که سر جلسه آزمون با مشکل مواجه شده بود. ما که فیلمش را دیدیم، بسیار فیلم بود. از آن فیلم‌تر، تیاتری بود که رئیس آموزش و پرورش شهرشان و وزیر وزین درآوردند. به نظرم می‌توان از این کلیپ‌ها به‌عنوان برنامه‌های طنز در شبکه نسیم استفاده کرد. این‌طوری بودجه کمتری صرف تهیه فیلم می‌شود و انبان مسئولان محترم رسانه میلی نیز بیشتر پر می‌شود.

علما در مواجهه با این قضیه، دو دسته شده‌اند؛ عده‌ای را ژست روشنفکری در سر اوفتاده و عقیده بر آن است که این بزرگوار نباید تولید ترحم می‌کرد و می‌بایست از راه‌های قانونی مطالباتش را پیش می‌برد و به‌اصطلاح حفظ کلاس می‌فرمود. عده‌ای دیگر، اما آن‌ور خط وای ساده و اعتقاد راسخ دارند که خوب کرد. اصلاً باید

و بدون توجه به تمام قوانین و شرایط، هر کاری دلشان می‌خواست می‌کردند و کسی را یارای سخن گفتن نبود. در نهایت وقتی مدیران فرودگاه از آنها خواستند برای رعایت بیشتر بهداشت، مرحمت فرموده و مرغ‌هایشان را در محوطه فرودگاه ذبح نکنند، دوستان چند کلیپ ترحمی راهی بازار کردند و آن‌قدر جلب ترحم کردند که خود مدیر فرودگاه جیگرش برای حقوق از دست‌رفته این زوج مظلوم کباب شد و شخصاً برایشان غرفه ویژه ذبح دام و طیور، به روش روشن‌دلانه، راه انداخت. شنیدم بعدها کار و کاسبی این زوج رونق گرفت و داخل برخی هواپیماها هم غرفه‌های مشابه زدند. به‌هرحال قدرت جلب ترحم را نباید نادیده گرفت.

مخلص کلام اینکه درست است که در همه جای دنیا در چنین مواقعی، همه ذی‌نفعان و سازمان‌های حامی بسیج می‌شوند و تمام تلاششان را می‌کنند که موضوع را به‌صورت ریشه‌ای، نه موردی حل کنند، اما این راه‌های سوسولکی به درد ما نمی‌خورد. ما باید از روش‌هایی استفاده کنیم که با وضعیتمان جور باشد. ما که نه فقط آب نداریم؛ برق نداریم، اتوبوس مجانی نداریم، محیط‌زیست نداریم، پول نداریم، تازه کرامت انسانی هم نداریم و آن‌وقت مسئولان مکرممان به فکر قانون‌گذاری برای رنگ بند تنبان هستند، چطور می‌توانیم از راه‌های قانونی و مسالمت‌آمیز برای تغییر وضعیت صحبت کنیم. زندگی ما در شو آف خلاصه شده، مجبوریم ما نیز از شو آف استفاده کنیم تا شاید از این نمد کلاهی به ما برسد.

ارادتمند

موشکاف

کنکور ما به باد فنا رفت و مثل آب خوردن یک‌سال عقب افتادیم. پس از این اتفاق، ما کلی اعتراض کردیم و تلاش کردیم از راه‌های قانونی کاری به انجام برسانیم، اما تلاش‌هایمان همچون لوکوموتیری بود که مسیر را برعکس طی می‌کرد! فریادهای حق‌طلبانه ما همان اندازه به بار نشست که تلاش‌های برادر کلاس ششمی‌مان برای کنترل اوضاع!

این البته تنها اتفاق نبود. بارها در جاهای مختلف حق ما خورده شد و ما خودمان را قطعه‌قطعه کردیم تا از راه‌های قانونی و مسالمت‌آمیز حقمان را بگیریم، اما نشد که نشد. بعدها بعضی از دوستان آمدند و شبکه درست کردند که مثلاً از حق ما دفاع کنند. کلی خوشحال شدیم و چند بار شکایت پیش این دوستان بردیم، اما دیدیم خودشان منزل تشریف ندارند! به قول پروین، دختر همسایه‌مان، «قاضی از کجا در خانه خمار نیست»؟

یادمان است سال گذشته یکی از فرزندان کوردلمان پایش رفت توی پله‌برقی و کمی ماند که چرخ شود. این بنده‌خدا که آن زمان یک روشندل بزرگوار بود، اما بعداً به‌واسطه همین اتفاق کمی روشنایی‌اش را از دست داد و تبدیل به گرگ و میش‌دل شد، از هر راه قانونی و مسالمت‌آمیز که بلد بود، استفاده کرد که صدایش را به گوش مسئولان شهر برساند، اما مسئولان محترم به‌اندازه یک تربچه هم برای این گرگ و میش‌دل بدبخت ارزش قائل نشدند و او را اصلاً داخل آدم حساب نکردند. ما اطمینان داریم اگر این اتفاق برای یک گربه می‌افتاد، سروصدای بیشتری ایجاد می‌کرد!

اما در نقطه مقابل، دوستانی که از راهکار نامأنوس جلب ترحم بهره برده‌اند، همیشه جلوتر بوده‌اند. حال اینکه کل اعتبار و آبروحیئت جامعه معلولان را به باد فنا می‌دهند و زمینه بازتولید کلیشه‌ها را فراهم می‌کنند، اصلاً اهمیتی ندارد، مثلاً همین چند سال پیش، یک زوج خوشبخت روشن‌نما در یکی از فرودگاه‌های بین‌المللی شهرهای جنوبی، بساط فروش دام و طیور زنده راه انداخته بودند

بانک قرض الحسنه
مهر ایران

پرداخت الکترونیک سداد

بانک مسکن

برجسته نگارهوشمند همراه، تولید شرکت پکتوس

صاحب امتیاز: انجمن نابینایان ایران

وبسایت: www.naslemana.com / ایمیل: info@naslemana.com

اینستاگرام: [@naslemana](https://www.instagram.com/naslemana) / تلگرام: [@naslemana](https://www.telegram.com/@naslemana) / واتساپ: +۹۸ ۹۱۲۷۲۷۷۵۵۳

شماره تماس: ۰۲۱-۲۲۵۶۰۲۵۵ / سامانه پیامکی: ۵۰۰۰۲۲۲۲۲۶